

วารสาร

บรรณศาสตร์

LIBRARY AND INFORMATION SCIENCE QUARTERLY

ปีที่ 8

ฉบับที่ 1

มกราคม 2528

วารสารเก๋

การเปรียบเทียบรูปแบบบริการเผยแพร่สารนิเทศสำหรับ
อาจารย์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

บรรณารักษ์ตามทัศนของผู้ใช้ห้องสมุด

การจำหน่ายหนังสือนอกแบบในประเทศไทย

ก้าวไปข้างหน้ากับการศึกษาวิชาบรรณารักษศาสตร์และ
สารนิเทศศาสตร์

หนังสือชุดวิชาการ

ลำดับที่	ชื่อหนังสือ	ผู้แต่ง	ราคา
1.	คณิตศาสตร์แผนใหม่ 1	รศ.กมล เอกไทยเจริญ	45
2.	คณิตศาสตร์แผนใหม่ 2	รศ.กมล เอกไทยเจริญ	45
3.	คณิตศาสตร์แผนใหม่ 3	รศ.กมล เอกไทยเจริญ	45
4.	คณิตศาสตร์แผนใหม่ 4	รศ.กมล เอกไทยเจริญ	45
5.	คณิตศาสตร์ 1 ม.4 ค 011	รศ.กมล เอกไทยเจริญ	40
6.	คณิตศาสตร์ 2 ม.4 ค 012	รศ.กมล เอกไทยเจริญ	40
7.	คณิตศาสตร์ 3 ม.5 ค 013	รศ.กมล เอกไทยเจริญ	45
8.	คณิตศาสตร์ 4 ม.5 ค 014	รศ.กมล เอกไทยเจริญ	40
9.	คณิตศาสตร์ 5 ม.6 ค 015	รศ.กมล เอกไทยเจริญ	45
10.	คณิตศาสตร์ 6 ม.6 ค 016	รศ.กมล เอกไทยเจริญ	—
11.	แคลคูลัสและเรขาคณิตวิเคราะห์ 1	รศ.กมล เอกไทยเจริญ	60
12.	พีชคณิตเชิงเส้น	รศ.กมล เอกไทยเจริญ	60
13.	พีชคณิตนามธรรม	รศ.กมล เอกไทยเจริญ	60
14.	คณิตศาสตร์วิเคราะห์	รศ.กมล เอกไทยเจริญ	50
15.	เรขาคณิตวิเคราะห์	รศ.สมัย เหล่าวานิชย์	45
16.	Special Math Test (น.ปลาย)	บังอร ขาญเชื้อวชิรชัย	35
17.	ฟิสิกส์แผนใหม่ 1	ผศ.อารมณีย์ ปุณโยทก	40
18.	ฟิสิกส์แผนใหม่ 2	ผศ.อารมณีย์ ปุณโยทก	40
19.	ฟิสิกส์แผนใหม่ 3	ผศ.อารมณีย์ ปุณโยทก	40
20.	ฟิสิกส์แผนใหม่ 4	ผศ.อารมณีย์ ปุณโยทก	40
21.	ฟิสิกส์ 1 ม.4 ว 021	ผศ.อารมณีย์ ปุณโยทก	40
22.	ฟิสิกส์ 2 ม.4 ว 022	ผศ.อารมณีย์ ปุณโยทก	40
23.	ฟิสิกส์ 3 ม.5 ว 023	ผศ.อารมณีย์ ปุณโยทก	40
24.	ฟิสิกส์ 4 ม.5 ว 024	ผศ.อารมณีย์ ปุณโยทก	—
25.	เคมีแผนใหม่ 1 ม.4 ว 031	รศ.ดร.ชัยวัฒน์ เจนวานิชย์	25
26.	เคมีแผนใหม่ 2 ม.4 ว 032	รศ.ดร.ชัยวัฒน์ เจนวานิชย์	35
27.	เคมีแผนใหม่ 3 ม.5 ว 033	รศ.ดร.ชัยวัฒน์ เจนวานิชย์	35
28.	เคมีแผนใหม่ 4 ม.5 ว 034	รศ.ดร.ชัยวัฒน์ เจนวานิชย์	35
29.	เคมีแผนใหม่ 5 ม.6 ว 035	รศ.ดร.ชัยวัฒน์ เจนวานิชย์	40
30.	เคมีแผนใหม่ 6 ม.6 ว 036	รศ.ดร.ชัยวัฒน์ เจนวานิชย์	35
31.	หลักเคมี 1	รศ.ดร.ชัยวัฒน์ เจนวานิชย์	90
32.	หลักเคมี 2	รศ.ดร.ชัยวัฒน์ เจนวานิชย์	90
33.	جدولแบบฝึกหัดหลักเคมี 1-2	รศ.ดร.ชัยวัฒน์ เจนวานิชย์	45
34.	เคมีคำนวณและเทคนิคการทำโจทย์	รศ.ดร.ชัยวัฒน์ เจนวานิชย์	55
35.	How to Solve Problems in Chemistry	รศ.ดร.ชัยวัฒน์ เจนวานิชย์	48
36.	Workbook in Chemistry I	รศ.ดร.ชัยวัฒน์ เจนวานิชย์	20
37.	Workbook in Chemistry 2	รศ.ดร.ชัยวัฒน์ เจนวานิชย์	20
38.	Workbook in Chemistry 3	รศ.ดร.ชัยวัฒน์ เจนวานิชย์	20
39.	Workbook in Chemistry 4	รศ.ดร.ชัยวัฒน์ เจนวานิชย์	20
40.	เคมีทั่วไป	อรุณ วงศ์สุทรา	90
41.	เคมีฟิสิกส์	สมเกียรติ ศรีทอง	70
42.	เคมีขยายบาท	ผศ.ดร.โสภณ เรืองสำราญ และคณะ	85
43.	เคมี ม.4 เล่ม 1 (ว 031)	ดร.ศิริรัตน์ หออ่อนพรนวงศ์	20
44.	เคมี ม.4 เล่ม 2 (ว 032)	ดร.ศิริรัตน์ หออ่อนพรนวงศ์	20
45.	เคมี 1 ม.4 (ว 031)	รศ.เจริญ เครือวัลย์	30
46.	Condensed Chemistry Tests 1 (น.ปลาย)	รศ.เทพอนงค์ แสงสุนทร	40
47.	ฟิสิกส์คำนวณ 1	สุวิทย์ ชวเดช	45
48.	ฟิสิกส์คำนวณ 2	สุวิทย์ ชวเดช	40
49.	ฟิสิกส์คำนวณ 4	สุวิทย์ ชวเดช	45
50.	Condensed Biology I	ผศ.วิชัย เชิดชูศาสตร์	40
51.	Condensed Biology II	ผศ.วิชัย เชิดชูศาสตร์	40
52.	Condensed Biology Test I	ผศ.วิชัย เชิดชูศาสตร์	40
53.	วิทยาศาสตร์กายภาพ	กนกพจน์ อารีกุล และคณะ	35
54.	วิทยาศาสตร์กายภาพ 2	กนกพจน์ อารีกุล และคณะ	35
55.	Vocabulary 1	ประไพ วิโรทัย	20
56.	Vocabulary 2	ประไพ วิโรทัย	20

วารสาร

บรรณสารศาสตร์

LIBRARY AND INFORMATION SCIENCE QUARTERLY

ปีที่ 8

ฉบับที่ 1

มกราคม 2528

Vol. 8 No. 1 January 1985

1 บรรณาธิการ

Editorial

3 การเปรียบเทียบรูปแบบบริการเผยแพร่
สารนิเทศสำหรับอาจารย์มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

The Comparison of Types of Selective Dissemination of Information Service for Instructors in Srinakharinwirot University Prasarnmit

โดย พิมล เมฆสวัสดิ์

by Pimol Meksawat

20 บรรณารักษ์ตามทัศนคติของผู้ใช้ห้องสมุด
โดย พุทธชาติ ทุ่มทรัพย์

Image of the Librarian according to Library Users
by Bhutachard Toomsarp

34 การจำหน่ายหนังสือนอกแบบใน
ประเทศไทย

Non-conventional Book Distribution Methods in Thailand

โดย สุนทร แก้วลาย

by Soonthorn Kaewlai

59 การค้นหาข้อมูลทางสายและการยืม
ระหว่างห้องสมุด

Online Searches & Interlibrary Loan

โดย คินา รูส

by Tina Roose

65 ในแวดวง :-

Where We Are :-

ก้าวไปข้างหน้ากับการศึกษาวิชา
บรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์

Moving Forward with Library and Information Science Education

โดย เฉลียว พันธุ์สีดา

by Chaleo Pansida

วารสารบรรณศาสตร์ ส่งเสริมและเผยแพร่การศึกษา ค้นคว้า การวิจัย และความรู้ใหม่ ๆ ในสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสนเทศศาสตร์ ตลอดจนสาขาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งยังเป็นสื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเชิงวิชาการและเชิงปฏิบัติการระหว่างผู้สอน บรรณารักษ์ นิสิต นักศึกษา และผู้สนใจวิชานี้

ที่ปรึกษา

วิชัย ทับเที่ยง

บุญสม ก้านสังวร

สมุติ รัตตากร

บรรณาธิการอำนวยการ

สุนทร แก้วลาย

บรรณาธิการบริหาร

เจสสิยา พันธุ์ลีดา

พวา พันธุ์เมฆา

กองบรรณาธิการ

บรรณาธิการฝ่ายจัดการ

เกษร เจริญรักษ์

สุพัฒน์ ส่องแสงจันทร์

นงนารด ชัยรัตน์

เต็มสุข พงษ์คน

ทัศนีย์ อินทรประสิทธิ์

นงนวล พงษ์ไพบูลย์

สุจิตรา นิลสุวรรณโมหิต

บุญศรี ไพรัตน์

พรพิมล แสนแสนห

สมบูรณ์ คิงธมานันท์

วรรณภา สวัสดิ์ภักดิ์

วิมล กลิ่นหอม

อัญชลี สุตธรรม

อัญชลี อำนาจธรรม

วนิดา วิสารักษ์กิจ

อารีย์ ชื่นวัฒนา

อรทัย วารี่สะอาด

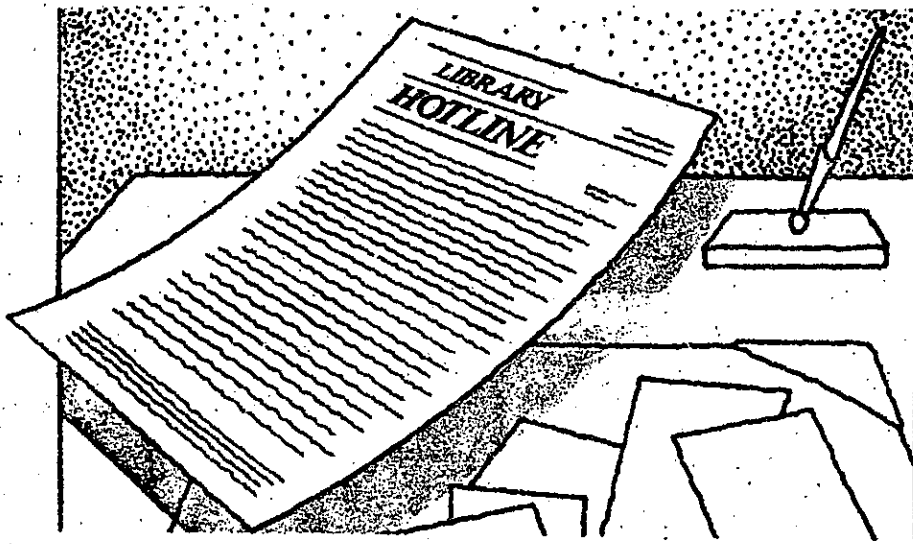

วารสารบรรณศาสตร์ เป็นวารสารราย 3 เดือน ของภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ และสำนักหอสมุดกลาง มศว ประสานมิตร ออกจำหน่ายปีละ 4 ฉบับ ในเดือน มกราคม เมษายน กรกฎาคม และตุลาคม จำหน่ายปลีกเล่มละ 15 บาท สมาชิกบอกรับปีละ 60 บาท โปรดส่งจ่าย ป.ท. ประสานมิตร ในนามอาจารย์นงนารด ชัยรัตน์ วารสารบรรณศาสตร์ ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มศว ประสานมิตร สุขุมวิท 23

กรุงเทพ 10110

ขอคิดเห็นใด ๆ ในวารสารเป็นความเห็นส่วนตัวและเป็นการรับผิดชอบของผู้เขียนทั้งสิ้น ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์และสำนักหอสมุดกลาง ไม่จำเป็นต้องเห็นพ้องด้วยเสมอไป

วารสารบรรณศาสตร์ ปีที่ 8 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม 2528 ที่อยู่ในมือของท่านขณะนี้ มีข่าวดีที่จะนำเสนอต่อสมาชิกคือ ทางภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้เห็นความสำคัญของการพัฒนาสถาบันห้องสมุดที่นำเอาเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาใช้ในการดำเนินงาน คณะจารย์ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ทุกวิทยาเขต จึงได้สัมนาร่วมกัน และมีมติ ร่าง "หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์" ขึ้น นำเสนอต่อทบวงมหาวิทยาลัย เพื่อขอความเห็นชอบให้เปิดทำการสอนได้ตั้งแต่ปีการศึกษา 2529 เป็นต้นไป

ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ พยายามติดตามความก้าวหน้าใหม่ ๆ ในวงการศึกษาวิชาบรรณารักษศาสตร์ตลอดมา และมีความเชื่อมั่นว่าหลักสูตรใหม่ที่จะเปิดสอนในปี 2529 นั้น จะสามารถผลิตบุคลากรที่มีความสามารถทางด้านเทคโนโลยีสมัยใหม่ตลอดจนแนวคิดใหม่ ๆ ให้แก่สถาบันห้องสมุดยุคใหม่ได้

นอกจากข่าวดีเรื่องหลักสูตรใหม่แล้ว ภายในเล่มยังเสนอเรื่องของสมาชิกที่น่าสนใจอีก คือ บรรณารักษตามทัศนคติของผู้ใช้ห้องสมุด การจำหน่ายหนังสือนอกแบบในประเทศไทย การค้นสารนิเทศทางสาย และรูปแบบบริการเผยแพร่สารนิเทศ

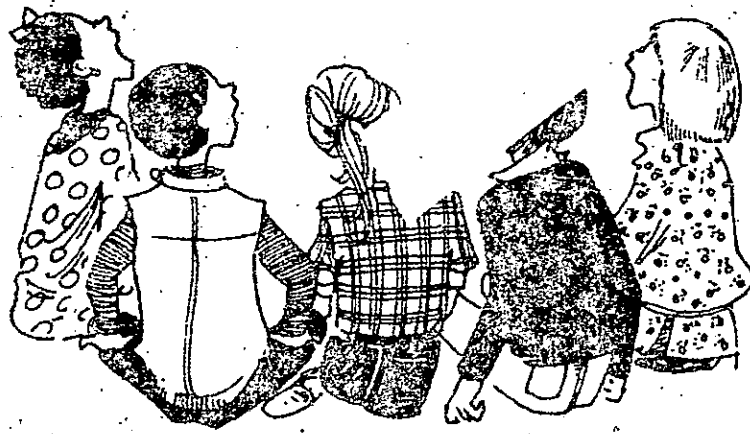
นับเป็นเรื่องที่สอดคล้องกับหลักสูตรใหม่ที่จำเป็นต้องเริ่มดำเนินการโดยเร็ว

วารสารบรรณศาสตร์ ขอขอบคุณบรรณารักษ์ที่ส่งบทความทางวิชาการมาเผยแพร่แก่เพื่อนสมาชิก เราจะพยายามให้บรรณศาสตร์เป็นสนามฝึกนักเขียนผู้สามารถให้จงได้ และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงจะมีสมาชิกท่านอื่น ๆ ส่งผลงานทางวิชาการมาเผยแพร่มากยิ่งขึ้น เรายินดีที่จะสนับสนุนทุกท่านตลอดไป

พิมพ์ เมฆสวัสดิ์ "การเปรียบเทียบรูปแบบบริการเลือกเผยแพร่สารนิเทศสำหรับ
อาจารย์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร" วารสารบรรณศาสตร์
8 (1) 3 - 19 มกราคม 2528

สาระสังเขป : เสนอการวิจัยถึงทดลองจัดบริการเลือกเผยแพร่สารนิเทศของสำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 4 รูปแบบ คือ สารบาญวารสารใหม่ สารบาญหนังสือใหม่ สารสังเขปของสารนิเทศใหม่ และข้อความคัดตอนจากสารนิเทศใหม่ ให้แก่อาจารย์ในสาขาวิทยาศาสตร์ และสาขาสังคมศาสตร์ จำนวน 60 คน เป็นระยะเวลา 2 เดือน จำนวน 4 ครั้ง แล้วประเมินผลภายหลังที่บริการเสร็จสิ้นลงด้วยแบบสอบถาม อาจารย์ทั้งสองสาขาวิชาให้ค่าความเหมาะสมของรูปแบบสารบาญวารสารใหม่ และสารสังเขปของสารนิเทศใหม่ มากกว่ารูปแบบอื่น อาจารย์ในสาขาวิทยาศาสตร์ให้ค่าความสำคัญสูงกว่าอาจารย์ในสาขาสังคมศาสตร์

ศัพท์กรชนี : สารบาณวารสารใหม่ สารบาณหนังสือใหม่
 สารระสังเขป สารนิเทศ

การเปรียบเทียบรูปแบบบริการเผยแพร่
สารนิเทศสำหรับอาจารย์มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร*

พิมล เมฆสวัสดิ์**

บทนำ

อาจารย์ในมหาวิทยาลัยจำเป็นต้องใช้สารนิเทศในการเรียนการสอนอยู่ตลอดเวลา แต่มีอาจารย์ส่วนใหญ่ไม่สามารถเข้ามาใช้บริการภายในห้องสมุดได้อย่างเต็มที่

* ตัดตอนจากปริญญานิพนธ์เรื่อง "การเปรียบเทียบรูปแบบบริการเลือกเผยแพร่สารนิเทศสำหรับอาจารย์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร" มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ 2528, ๔7 หน้า

** พิมล เมฆสวัสดิ์ ศศ.บ. (ประวัติศาสตร์), กศ.ม. (บรรณารักษศาสตร์)
หัวหน้าฝ่ายบริการตอบคำถามและช่วยการค้นคว้า มศว ประสานมิตร

ตั้งที่ สงศรี ดีศรีแก้ว (สงศรี ดีศรีแก้ว 2525 : 97 - 99) ได้ศึกษาความ-
เหมาะสมของรูปแบบและวิธีการประชาสัมพันธ์ห้องสมุดของสำนักหอสมุดกลาง มหา-
วิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร พบว่า ผู้ใช้ส่วนมากโดยเฉพาะอาจารย์กล่าว
ว่า พื้นที่ภายในสำนักหอสมุดกลางแออัดและมีเสียงดัง ขาดบรรยากาศทางวิชาการ จึง
เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ไม่อยากเข้าห้องสมุด และได้เสนอแนะว่าการเผยแพร่ข่าวสาร
ประชิดตัวผู้ใ้มาจะทำให้โอกาสที่ข่าวสารถึงมือผู้ใ้มากขึ้น เช่น หนังสือเวียนแจ้งข่าว-
สาร และข่าวหนังสือและสารบาญบทความใหม่ที่เผยแพร่ผ่านทางภาควิชา ผู้ใ้จะรับทราบ
มากกว่าจะให้ผู้ใ้แสวงหาอ่านเองจากป้ายประกาศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับกลุ่ม
อาจารย์ซึ่งส่วนมากไม่มีเวลายามาค้นคว้าในห้องสมุดด้วยตนเอง

ในขณะที่ทำการวิจัยเรื่องนี้ สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร มีบริการที่จัดให้ถึงตัวอาจารย์เพียงสองอย่าง คือ ข่าวหนังสือใหม่ และ
สารบาญบทความจากวารสารใหม่ สำหรับข่าวหนังสือใหม่ สำนักหอสมุดกลางไม่ได้
แยกส่งตามหมวดวิชา แต่ใช้รายชื่อชุดเดียวกันส่งไปให้ทุกหน่วยงานเหมือนกันหมด จึง
พบว่าในบางครั้งข่าวหนังสือใหม่ ไม่น่าสนใจเท่าที่ควร เนื่องจากการให้ข้อมูลว่า
ห้องสมุดได้รับอะไรใหม่มาบ้างเท่านั้น ซึ่งไม่จำเป็นว่าจะต้องตรงกับความต้องการของ
คณาจารย์เสมอไป ส่วนสารบาญบทความจากวารสารใหม่ สำนักหอสมุดกลางจัดส่งให้
ภาควิชาซึ่งมีการเรียนการสอน และการวิจัยเกี่ยวกับสาขาวิชาที่ตรงกับเนื้อหาของ
วารสารฉบับนั้น ๆ เท่านั้น ข้อดีของการเสนอข่าวสารวิธีนี้ก็คือ มีแนวโน้มที่จะสอดคล้อง
กับความต้องการของอาจารย์มากกว่า เพราะมุ่งที่ผู้ใ้เฉพาะกลุ่ม นอกจากนั้น
ในแง่ของการผลิตยังสามารถทำได้สะดวกและประหยัด ด้วยวิธีถ่ายเอกสารตาม
จำนวนที่ต้องการ ส่วนใหญ่จะถ่ายสำเนาชื่อเรื่องละ 1 - 2 ชุด เท่านั้น

อย่างไรก็ตาม สืบเนื่องจากผลการวิจัยของ สงศรี ดีศรีแก้ว ที่กล่าวแล้ว
ในตอนต้น ได้ชี้ไว้ว่า บริการทั้งสองยังไม่พอเพียงที่จะประกันได้ว่าคณาจารย์จะได้รับ
ข่าวสารที่จำเป็นในการสอน การวิจัย และเพื่อพัฒนาตนเองในฐานะที่เป็นผู้สอนอย่างค

ที่สุดที่มหาวิทยาลัยพึงจัดให้ได้ ฉะนั้นเพื่อต้องการทราบข่าวว่าคณาจารย์มีแนวคิดและมีความสนใจเกี่ยวกับการรับบริการข่าวสารในลักษณะของการคัดเลือกสารนิเทศเฉพาะบุคคลเพียงใด ผู้วิจัยจึงสัมภาษณ์คณาจารย์ของมหาวิทยาลัยกลุ่มหนึ่ง ทำให้ทราบว่า มีผู้สนใจบริการในลักษณะดังกล่าว แต่เนื่องจากไม่เคยได้รับบริการเลือกเผยแพร่สารนิเทศมาก่อน ผู้รับการสัมภาษณ์จึงไม่สามารถให้ความเห็นในเชิงการพิจารณาความเหมาะสมของบริการดังกล่าวได้

สำหรับทางสำนักหอสมุดกลาง นอกจากจะยังไม่เคยจัดบริการเลือกเผยแพร่สารนิเทศมาก่อน แม้จะมีโครงการมาก่อนตั้งแต่ปี พ.ศ. 2522 (สุนทร แก้วลาย เป็นผู้ให้สัมภาษณ์ พิมล เมษสวัสด์ เป็นผู้สัมภาษณ์ ที่สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เมื่อวันที่ 31 มกราคม 2528) ยังมีอุปสรรคด้านบุคลากรและอุปกรณ์เทคโนโลยีสมัยใหม่ที่จะมาสนับสนุนบริการนี้อีกด้วย สรุปได้ว่า ถ้าหากสำนักหอสมุดกลางมีความประสงค์จะจัดบริการนี้ จำเป็นจะต้องทำระบบที่ใช้แรงคนเป็นหลัก ส่วนการที่จะนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ก็คงอาศัยพื้นฐานการวางระบบที่ดีจากการใช้แรงงานคนนั่นเอง

เนื่องจากสำนักหอสมุดกลาง ยังไม่เคยจัดบริการเลือกเผยแพร่สารนิเทศมาก่อน การที่จะลงทุนกระทำในรูปแบบใดแบบหนึ่งนั้นว่าอาจไม่ถูกต้อง ส่วนจะดำเนินการตามวิธีปฏิบัติที่มีรายงานไว้ในเอกสารก็ย่อมจะไม่เพียงพอ โดยเฉพาะอย่างยิ่งยังไม่มีรายงานการประเมินผลบริการเผยแพร่สารนิเทศที่จะจัดขึ้นในมหาวิทยาลัยที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ หรือรายงานผลการทดลองในมหาวิทยาลัยอื่น ๆ ในประเทศไทย นอกจากบริการเลือกเผยแพร่สารนิเทศสำหรับอาจารย์คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (บุญทิวา สุขสงเคราะห์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์ พิมล เมษสวัสด์ เป็นผู้สัมภาษณ์ ที่สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เมื่อวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2528) ซึ่งจัดบริการในรูปแบบของรายการหนังสือใหม่ตามความสนใจเฉพาะบุคคลเดือนละครั้ง และผู้ให้บริการสอบถามด้วยวาจาถึงความพึงพอใจของผู้รับบริการเท่านั้น

เพราะฉะนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่ทางสำนักหอสมุดกลางจะต้องทราบแนวทางในด้านต่อไปนี้
ก่อนที่จะนำระบบบริการเลือกเผยแพร่สารนิเทศมาดำเนินการ ประการแรก การเลือกรูปแบบบริการที่เหมาะสมกับลักษณะความต้องการของผู้ใช้บริการ ประการที่สอง แต่ละรูปแบบมีลักษณะดีและลักษณะข้อข้ออย่างไรบ้าง ในด้านความต้องการแรงงานเพิ่มผลผลิต
ออกมาบริการ เครื่องมือ ค่าใช้จ่าย และความสอดคล้องกับความต้องการ ประการที่สาม เนื่องจากคณาจารย์ในมหาวิทยาลัยมีหลายสาขาวิชา จำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้จัดบริการจะต้องรูวลักษณะของรูปแบบที่เหมาะสมกับแต่ละสาขาวิชา มีความคล้ายคลึงหรือแตกต่างกัน
อย่างไร เพื่อจะได้ออกแบบบริการให้สอดคล้องกันได้ หนทางที่จะให้ได้คำตอบปัญหาต่าง ๆ ดังกล่าวอาจจะมีหลายวิธี แต่ทางตรงที่สุด และน่าจะเกิดประโยชน์มากที่สุด
ในขณะนี้ก็คือการลงมือทดลองจัดบริการขึ้น และประเมินหาคำตอบในด้านต่าง ๆ ดังกล่าวแล้ว

ควา ม มุ่ง ห ม า ย ข อ ง ก า ร ก ี ก ษ า ค ้น ค ว ่า

1. เพื่อศึกษารูปแบบในการจัดบริการเลือกเผยแพร่สารนิเทศที่เหมาะสมของสำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ซึ่งจัดให้แก่อาจารย์
2. เพื่อเปรียบเทียบลักษณะการใช้บริการเลือกเผยแพร่สารนิเทศของคณาจารย์ในสาขาวิทยาศาสตร์ และสาขาสังคมศาสตร์

ควา ม ส ำ ก ั ณ ุ ข อ ง ก า ร ก ี ก ษ า ค ้น ค ว ่า

1. การศึกษาครั้งนี้ ทำให้ทราบความเหมาะสมของรูปแบบการจัดบริการเลือกเผยแพร่สารนิเทศสำหรับอาจารย์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
2. ทำให้ทราบความคล้ายคลึงและความแตกต่างในการใช้บริการเลือกเผยแพร่สารนิเทศระหว่างคณาจารย์ในสาขาวิทยาศาสตร์ และสาขาสังคมศาสตร์

3. ผลการวิจัยจะเป็นแนวทางในการเสนอแนะแก่งานบริการสารนิเทศของ
สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร และห้องสมุดมหาวิทยาลัย
อื่นที่มีสภาพคล้ายคลึงกัน ได้นำไปพิจารณาเพื่อกำหนดรูปแบบในการจัดบริการเลือก
เผยแพร่สารนิเทศแก่ผู้ใช้

ขอ เ ข ต ข อ ง ก า ร ที่ ก ษ า ค น ค ว ่า

1. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ อาจารย์ในสาขาวิทยาศาสตร์
และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ที่กำลังปฏิบัติงานอยู่ใน
ปีการศึกษา 2527 ดังต่อไปนี้

1.1 อาจารย์ในสาขาวิทยาศาสตร์ จำนวน 30 คน

1.2 อาจารย์ในสาขาสังคมศาสตร์ จำนวน 30 คน

2. ตัวแปรที่ทำการศึกษา

2.1 ตัวแปรอิสระ

2.1.1 อาจารย์ จำแนกตามสาขาที่อาจารย์สังกัด ได้แก่
สาขาวิทยาศาสตร์

สาขาสังคมศาสตร์

2.1.2 ประสบการณ์การทำงาน

ต่ำกว่า 5 ปี

5 - 10 ปี

10 ปีขึ้นไป

2.1.3 รูปแบบบริการเลือกเผยแพร่สารนิเทศ ได้แก่
บริการหนังสือสารบัญวารสารใหม่

บริการหน้าสารบัญหนังสือใหม่

บริการสาระสังเขปของสารนิเทศใหม่

บริการข้อความคัดตอนจากสารนิเทศใหม่

2.2 ตัวแปรตาม ได้แก่

ความเหมาะสมของรูปแบบบริการเลือกเผยแพร่สารนิเทศ

ค ำ นี ย า ม ศั พ ท์ เ ฉ พ า ะ

1. สารนิเทศ หมายถึง สารบัญวารสารใหม่ สารบัญหนังสือใหม่ สาระสังเขปของบทความ หรืองานวิจัย และข้อความคัดตอนจากเอกสาร

2. บริการเลือกเผยแพร่สารนิเทศ หมายถึง ลักษณะการจัดบริการสารนิเทศ ที่ผ่านการวิเคราะห์และคัดเลือกให้แก่ผู้ใช้ตามความเหมาะสมกับผู้ใช้แต่ละคน

3. ความเหมาะสมของรูปแบบในการจัดบริการเลือกเผยแพร่สารนิเทศ หมายถึง การคาดคะเนความคิดเห็นของผู้ใช้ที่มีต่อประเภท และลักษณะการใช้บริการ

3.1 ประเภทของบริการเลือกเผยแพร่สารนิเทศ หมายถึง รูปแบบของบริการเลือกเผยแพร่สารนิเทศที่ผู้วิจัยจัดให้แก่ผู้ใช้ ได้แก่

สารบัญวารสารใหม่

สารบัญหนังสือใหม่

สาระสังเขปของสารนิเทศใหม่

ข้อความคัดตอนจากสารนิเทศใหม่

3.2 ลักษณะการใช้บริการ หมายถึง ข้อกำหนดที่ผู้ใช้บริการแสดง ความจำแนกกับผู้ใช้ ได้แก่ ลักษณะของเนื้อหาในสารนิเทศที่ผู้ใช้สนใจ ความถี่หรือระยะเวลาที่ต้องการรับบริการ ปริมาณความพอเพียงของรายการที่น่าสนใจ และประโยชน์ที่ได้รับ

4. สารนิเทศทางสาขาวิทยาศาสตร์ หมายถึง สารนิเทศที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับคณิตศาสตร์ คณิตศาสตร์ เคมี ชีววิทยา ฟิสิกส์ และวิทยาศาสตร์ทั่วไป

5. สารนิเทศทางสาขาสังคมศาสตร์ หมายถึง สารนิเทศที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับจิตวิทยา บรรณารักษศาสตร์และสนเทศศาสตร์ บริหารธุรกิจ ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ รัฐศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ และสังคมวิทยา

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบกึ่งทดลอง โดยผู้วิจัยได้ทดลองบริการเลือกเผยแพร่สารนิเทศให้แก่อาจารย์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร แล้วประเมินผลด้วยการใช้แบบสอบถามชนิดประเมินค่ากับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 60 คน วิธีดำเนินการศึกษา แบ่งเป็นข้อ ๆ ใต้ดังนี้

1. การเลือกกลุ่มตัวอย่าง (ดังกล่าวมาแล้วในหน้า 8)
2. การสร้างเครื่องมือเพื่อการศึกษาค้นคว้า
3. การรวบรวมข้อมูล
4. การจัดการกระทำกับข้อมูล
5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การสร้างเครื่องมือเพื่อการศึกษาค้นคว้า

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาเพื่อหารูปแบบบริการเลือกเผยแพร่สารนิเทศ คือแบบสอบถามแบบประเมินค่า โดยให้กลุ่มตัวอย่างให้คำนำหนัของความเหมาะสม หรือความสำคัญของบริการเลือกเผยแพร่สารนิเทศ

ในการสร้างแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องและจากบริการที่ใดจัดให้ดังกล่าวมาจัดทำเป็นแบบสอบถาม การให้คำนำหนัความเหมาะสม หรือ

ความสำคัญของบริการเลือกเผยแพร่สารนิเทศนั้น ใช้มาตราส่วนประมาณค่า 5 ช่วง
ของลิเคอร์ท (กาญจนา มณีแสง 2522 : 76 - 77)

เหมาะสมหรือสำคัญมากที่สุด	ให้ 5 คะแนน
เหมาะสมหรือสำคัญมาก	ให้ 4 คะแนน
เหมาะสมหรือสำคัญปานกลาง	ให้ 3 คะแนน
เหมาะสมหรือสำคัญน้อย	ให้ 2 คะแนน
เหมาะสมหรือสำคัญน้อยที่สุด	ให้ 1 คะแนน

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามนี้ไปปรึกษาคณะกรรมการผู้ควบคุมปริญญาโท เพื่อ
ตรวจแก้ ก่อนนำไปใช้จริง

การรวบรวมข้อมูลดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์อาจารย์ถึงความต้องการและขอบเขตในการ
ที่จะให้บริการเลือกเผยแพร่สารนิเทศ โดยใช้แบบสัมภาษณ์ที่แบ่งเป็น 2 ตอน คือ
ตอนที่ 1 เป็นรายละเอียดส่วนตัว และตอนที่ 2 เป็นความต้องการบริการสารนิเทศ
จากห้องสมุด
2. นำแบบสัมภาษณ์มาบันทึกลงในรายชื่อสมาชิกผู้ใช้บริการ จัดเรียงตามลำดับ
อักษร พร้อมทั้งกำหนดหมายเลขของสมาชิกไว้ด้วย และทำบัตรหัวเรื่องตามที่สมาชิกผู้ใช้
บริการระบุไว้ แล้วจัดเรียงตามลำดับอักษรเช่นกัน
3. ผู้วิจัยคัดเลือกสารนิเทศใหม่ในสำนักหอสมุดกลาง เปรียบเทียบกับรายการ
บัตรหัวเรื่องหรือรายชื่อสมาชิกผู้ใช้บริการ ถ้าสารนิเทศใดตรงกับหัวเรื่องที่สมาชิกผู้ใช้
บริการใดระบุไว้ ก็ทำการถ่ายสำเนาหน้าสารบัญ หน้าสารสังเขป หรือสรุปตอนท้าย
ของบทความนั้น ๆ เอาไว้
4. รวบรวมรายการสารนิเทศที่ถ่ายสำเนาของสมาชิกผู้ใช้บริการแต่ละคนไว้

ด้วยกัน และก่อนที่จะส่งรายการสารนิเทศแก่สมาชิกผู้ใช้บริการในแต่ละครั้งให้แนบใบตอบรับบริการไปด้วย

5. หลังจากส่งรายการสารนิเทศให้แก่มหาชิกผู้ใช้บริการแต่ละครั้ง ผู้วิจัยจะบันทึกรายการดังกล่าวลงในบัตรหัวเรื่อง จากนั้นต้องตามเก็บใบตอบรับจากอาจารย์เพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขในรายชื่อสมาชิกผู้ใช้บริการก่อนที่จะจัดบริการในครั้งต่อไป

6. ผู้วิจัยได้ทำการทดลองส่งรายการสารนิเทศให้แก่อำจารย์เป็นจำนวน 4 ครั้ง และได้ส่งแบบประเมินผลการใช้บริการ หลังจากให้บริการครั้งสุดท้ายเสร็จสิ้นลงเพื่อให้คณาจารย์แสดงความคิดเห็นและประเมินผลบริการที่ได้ทำมาตั้งแต่ต้น

ก า ร จ ั ด ก ร ร ะ ท ำ กั บ ข ่อ มู ล มี ค ัง นี

1. คัดเลือกแบบสอบถาม และแบ่งตามสาขาวิทยาศาสตร์ กับสาขาสังคมศาสตร์
2. แจกแบบข้อมูลตามคำถามแต่ละข้อ
3. วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการทางสถิติ คือ
 - 3.1 หาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S) จากการให้ค่านำหนักตามระดับความเหมาะสมหรือความสำคัญในแต่ละข้อความ ตามความคิดเห็นของอาจารย์สาขาวิทยาศาสตร์ และสาขาสังคมศาสตร์
 - 3.2 ทดสอบสมมติฐานเกี่ยวกับลักษณะการใช้สารนิเทศของอาจารย์สาขาวิทยาศาสตร์ และสาขาสังคมศาสตร์ โดยใช้ $t - test$
 - 3.3 ทดสอบสมมติฐานเกี่ยวกับความคิดเห็นต่อรูปแบบบริการเลือกเผยแพร่สารนิเทศของอาจารย์ที่มีประสบการณ์ต่างกัน โดยใช้สูตร $F - test$
4. แปลความหมายค่าเฉลี่ยน้ำหนักความเหมาะสมหรือสำคัญของแต่ละข้อคำถามตามแบบของ เบสท์ (Best. 1970 : 204 - 208) ดังนี้
เหมาะสมหรือสำคัญน้อยที่สุด ค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 1.00 - 1.50

เหมาะสมหรือสำคัญน้อย	ค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 1.51 - 2.50
เหมาะสมหรือสำคัญปานกลาง	ค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 2.51 - 3.50
เหมาะสมหรือสำคัญมาก	ค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 3.51 - 4.50
เหมาะสมหรือสำคัญมากที่สุด	ค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 4.51 - 5.00

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลมีดังนี้

1. หาค่าเฉลี่ย ใช้สูตร (Ferguson. 1981 : 49)

$$\bar{X} = \frac{\sum X}{N}$$

เมื่อ $\bar{X}$ แทนค่าเฉลี่ยของน้ำหนักความสำคัญของข้อคำถาม

$\sum X$ แทนผลรวมค่าน้ำหนักความสำคัญของข้อคำถาม

N แทนจำนวนผู้ให้น้ำหนักความสำคัญของข้อคำถาม

2. หาส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ใช้สูตร (Ferguson. 1981 : 68)

$$S = \sqrt{\frac{N\sum X^2 - (\sum X)^2}{N(N-1)}}$$

เมื่อ S แทนความเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่าง

$\sum X$ แทนผลรวมค่าน้ำหนักความสำคัญของข้อคำถาม

$\sum X^2$ แทนผลรวมค่าน้ำหนักความสำคัญของข้อคำถามยกกำลังสอง

N แทนจำนวนผู้ให้น้ำหนักความสำคัญของข้อคำถาม

3. การทดสอบนัยสำคัญของความแตกต่างระหว่างคะแนนของอาจารย์สาขาวิทยาศาสตร์ และสาขาสังคมศาสตร์ ใช้สูตร (Ferguson. 1981 : 178)

$$t = \frac{\bar{X}_1 - \bar{X}_2}{\sqrt{\frac{S_1^2}{N_1} + \frac{S_2^2}{N_2}}}$$

เมื่อ t แทนความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ย

$\bar{X}_1$ แทนคะแนนเฉลี่ยของกลุ่มที่ 1

$\bar{X}_2$ แทนคะแนนเฉลี่ยของกลุ่มที่ 2

S_1^2 แทนความแปรปรวนของคะแนนกลุ่มที่ 1

S_2^2 แทนความแปรปรวนของคะแนนกลุ่มที่ 2

N_1 แทนจำนวนกลุ่มตัวอย่างกลุ่มที่ 1

N_2 แทนจำนวนกลุ่มตัวอย่างกลุ่มที่ 2

4. การทดสอบนัยสำคัญของความแตกต่างระหว่างคะแนนอาจารย์ที่มี
ประสบการณ์การทำงานต่างกัน โดยใช้สูตร (Lindquist. 1956 : 56)

$$F = \frac{MS_A}{MS_W}$$

เมื่อ F แทนความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ย

MS_A แทนค่าเฉลี่ยกำลังสองของคะแนนจากแบบสอบถาม

MS_W แทนค่าเฉลี่ยกำลังสองของคะแนนภายในกลุ่ม

สรุปผล

บริการเลือกเผยแพร่สารนิเทศ เป็นบริการที่จะช่วยเหลือผู้ใช้ให้เข้าถึง
สารนิเทศได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ ช่วยให้นักวิจัยหรือนักวิชาการสามารถ
ตามความเคลื่อนไหวใหม่ ๆ ในแวดวงวิชาการของตนอย่างสม่ำเสมอ สำหรับห้องสมุด
มหาวิทยาลัยบริการเลือกเผยแพร่สารนิเทศจะเกื้อกูลคณาจารย์ในด้านการอำนวยความสะดวก
ในการใช้สารนิเทศเพื่อการเรียนการสอน เนื่องจากอาจารย์มักจะมีเวลาเข้า
มาใช้ห้องสมุดน้อย

อย่างไรก็ตาม บริการเลือกเผยแพร่สารนิเทศสามารถจัดบริการได้หลาย
รูปแบบด้วยกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับลักษณะความต้องการของผู้ใช้บริการ แรงงาน เครื่องมือ

ตลอดจนค่าใช้จ่ายที่ห้องสมุดนั้น ๆ จะสามารถจัดหาได้ ดังนั้น ก่อนที่ห้องสมุดจะจัดบริการเลือกเผยแพร่สารนิเทศในรูปแบบใด จำเป็นต้องศึกษาถึงปัจจัยดังกล่าวข้างต้นเสียก่อน เพื่อที่จะจัดบริการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ผลการศึกษาสรุปได้ดังนี้

1. อาจารย์ที่มีประสบการณ์การทำงานต่ำกว่า 5 ปี 5 - 10 ปี และ 10 ปีขึ้นไป เห็นว่าบริการเลือกเผยแพร่สารนิเทศในรูปแบบสารบัญวารสารใหม่ และรูปแบบสาระสังเขปของสารนิเทศใหม่ มีความเหมาะสมในระดับมาก รูปแบบสารบัญหนังสือใหม่ และรูปแบบข้อความคัดตอนจากสารนิเทศใหม่ มีความเหมาะสมในระดับปานกลาง ทั้งสามกลุ่มมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

2. อาจารย์ทั้งสองสาขาวิชาเห็นว่าประโยชน์ที่ได้รับจากบริการเลือกเผยแพร่สารนิเทศ มีความสำคัญในระดับมาก และมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ยกเว้นการติดตามค้นคว้าเรื่องที่ต้องการ ทั้งสองกลุ่มมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. อาจารย์ทั้งสองสาขาวิชาเห็นว่าความเหมาะสมของรูปแบบบริการเลือกเผยแพร่สารนิเทศ มีความเหมาะสมในระดับมาก ยกเว้นรูปแบบข้อความคัดตอนจากสารนิเทศใหม่ อาจารย์สาขาวิทยาศาสตร์เห็นว่ามีความเหมาะสมในระดับมาก ส่วนอาจารย์สาขาสังคมศาสตร์เห็นว่ามีความเหมาะสมในระดับปานกลาง ทั้งสองกลุ่มมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

4. อาจารย์สาขาวิทยาศาสตร์ เห็นว่าความพอใจของหัวข้อสารนิเทศในรูปแบบวารสารใหม่ และรูปแบบสาระสังเขปของสารนิเทศใหม่มีความเหมาะสมในระดับมาก รูปแบบสารบัญหนังสือและรูปแบบข้อความคัดตอนจากสารนิเทศใหม่มีความเหมาะสมในระดับปานกลาง อาจารย์สาขาสังคมศาสตร์ เห็นว่าความพอใจของหัวข้อสารนิเทศทั้งสี่รูปแบบ มีความเหมาะสมในระดับปานกลาง ทั้งสองกลุ่มมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ยกเว้นหัวข้อสารนิเทศในรูปแบบสาระสังเขปของสารนิเทศใหม่

ทั้งสองกลุ่มมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

5. อาจารย์ทั้งสองสาขาวิชา เห็นว่าเนื้อหาที่ได้รับภายในขอบเขตเรื่องที่สนใจ มีความเหมาะสมในระดับมาก และมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

6. อาจารย์ทั้งสองสาขาวิชา เห็นว่าระยะเวลาในการจัดบริการเลือกเผยแพร่สารนิเทศ มีความเหมาะสมในระดับมาก และมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ยกเว้นด้านความสม่ำเสมอของบริการ ทั้งสองกลุ่มมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

7. อาจารย์ทั้งสองสาขาวิชา เห็นว่าบริการเลือกเผยแพร่สารนิเทศด้านบริการถ่ายเอกสารบทความที่ต้องการ และการจัดเป็นบริการประจำต่อไป มีความสำคัญในระดับมาก อาจารย์สาขาวิทยาศาสตร์ เห็นว่าการสืบค้นสารนิเทศย้อนหลังมีความสำคัญในระดับมาก และความถี่ของการจัดบริการระหว่างครั้งหนึ่ง ๆ มีความสำคัญในระดับปานกลาง อาจารย์สาขาสังคมศาสตร์ เห็นว่าการสืบค้นสารนิเทศย้อนหลังมีความสำคัญในระดับปานกลาง และความถี่ของการจัดบริการมีความสำคัญในระดับมาก ทั้งสองกลุ่มมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

8. ค่าใช้จ่ายในการจัดบริการเลือกเผยแพร่สารนิเทศในรูปแบบสารบัญวารสารใหม่ ในแต่ละครั้งจะสูงกว่าในรูปแบบสารบัญหนังสือใหม่ รูปแบบสาระสังเขปของสารนิเทศใหม่ และรูปแบบข้อความคัดตอนจากสารนิเทศใหม่ เนื่องจากจำนวนรายการมีมากกว่า และค่าใช้จ่ายในการจัดบริการแต่ละรูปแบบของสารนิเทศทางวิทยาศาสตร์จะสูงกว่าสารนิเทศทางสังคมศาสตร์

อ ภ ป ร า ย ผล

การศึกษาครั้งนี้มีสมมติฐานในการศึกษาสองประการ ดังนี้

1. ลักษณะการใช้บริการเลือกเผยแพร่สารนิเทศของอาจารย์สาขาวิทยาศาสตร์ และสาขาสังคมศาสตร์ แตกต่างกัน

2. อาจารย์ที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกัน มีความเห็นต่อรูปแบบบริการ
เลือกเผยแพร่สารนิเทศ แตกต่างกัน

ดังนั้น การอภิปรายผลการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ จึงดำเนินการตามสมมติฐานทั้งสองประการ
ดังนี้

1. ลักษณะการใช้บริการเลือกเผยแพร่สารนิเทศของอาจารย์สาขาวิทยาศาสตร์
และสาขาสังคมศาสตร์ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในด้านการ
ติดตามค้นคว้าเรื่องที่ต้องการ ความพอเพียงของหัวข้อสารนิเทศในรูปแบบสาระสังเขป
ของสารนิเทศใหม่ และความสม่ำเสมอของบริการ อาจารย์สาขาวิทยาศาสตร์ ให้ค่า
ความเหมาะสมหรือสำคัญสูงกว่าอาจารย์สาขาสังคมศาสตร์ ผลการศึกษานับสนับสนุน
สมมติฐานประการที่ 1 บางด้านเท่านั้น ซึ่งสามารถอธิบายเพิ่มเติมได้ดังนี้

1.1 มีการผลิตสารนิเทศทางวิทยาศาสตร์อย่างสม่ำเสมอเป็นจำนวนมาก
อยู่ตลอดเวลา เนื่องจากมีการคิดค้นทฤษฎีใหม่ ๆ หรือการประดิษฐ์สิ่งใหม่ ๆ ขึ้นมา
เป็นต้น จำเป็นอย่างยิ่งที่อาจารย์สาขาวิทยาศาสตร์ต้องติดตามให้ทันความก้าวหน้า
ทางวิชาการในสาขาของตน เมื่อเปรียบเทียบกับสารนิเทศทางสังคมศาสตร์ จะพบว่า
จำนวนการผลิตต่ำกว่ามาก ลักษณะของการเติบโตของสาขาวิชาที่เป็นไปอย่างช้ากว่า

1.2 สืบเนื่องจากการที่สารนิเทศทางวิทยาศาสตร์มีการเพิ่มตลอดเวลา
และมีจำนวนมาก ดังนั้นอาจารย์สาขาวิทยาศาสตร์ จึงได้รับข่าวสารจำนวนมากจนไม่
สามารถอ่านได้ทั่วถึงในบางครั้ง แต่การได้อ่านสาระสังเขปของเอกสารซึ่งมีขนาดสั้น
กะทัดรัดกว่า ที่สามารถรายงานความก้าวหน้าในสาขาวิชาได้ใจความครบถ้วนสมบูรณ์
ก็สามารถช่วยให้ติดตามความก้าวหน้าในสาขาวิชาของตนเองได้ อีกประการหนึ่ง
สารนิเทศทางวิทยาศาสตร์ส่วนใหญ่มีการทำสาระสังเขปไว้ให้ด้วยในขณะที่สารนิเทศ
ทางสังคมศาสตร์จัดทำสาระสังเขปน้อยกว่า

1.3 สารนิเทศทางวิทยาศาสตร์ ในรูปของวารสารมีระยะกำหนดออกถี่
กว่าสารนิเทศทางสังคมศาสตร์ ดังนั้นการบริการเลือกเผยแพร่สารนิเทศในแต่ละครั้ง

อาจารย์สาขาวิทยาศาสตร์ จะได้รับรายการสารนิเทศสม่ำเสมอว่าทางด้านสังคมศาสตร์

นอกจากนี้ ผลจากการศึกษายังสอดคล้องกับงานวิจัยของ แพคเกอร์ และคาร์โกเบิร์ก ชวเจล (Packer and Soergel. 1979 : 125 - 135)

ศึกษาบริการข่าวลือเกี่ยวกับสารนิเทศทุกแง่มุมที่จะเป็นประโยชน์แก่นักวิทยาศาสตร์ โดยสุ่มกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่อยู่ในสาขาวิชาแคบ ซึ่งสารนิเทศกระจาย น้อย และกลุ่มที่อยู่ในสาขาวิชากว้าง ซึ่งสารนิเทศกระจายมาก ปรากฏว่า บริการที่จัด ให้แก่กลุ่มที่สารนิเทศกระจายมากมีประสิทธิภาพสูงกว่า และจากการสัมภาษณ์ทำให้ทราบว่า นักวิทยาศาสตร์รับรู้ปัญหาการกระจายตัวมากของสารนิเทศในสาขานี้ และต้องการ ให้จัดเพิ่มความสนใจของแต่ละคน

2. ผลการศึกษาครั้งนี้ ไม่สนับสนุนสมมติฐานประการที่ 2 สาเหตุที่ผลการศึกษา ไม่เป็นไปตามสมมติฐานข้อนี้ อาจเป็นได้ดังนี้

2.1 ผู้วิจัยจัดทดลองบริการเลือกเผยแพร่สารนิเทศให้แก่อาจารย์เพียง จำนวน 4 ครั้ง ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่สั้น ทำให้อาจารย์ไม่สามารถเห็นความแตกต่างของ รูปแบบบริการเลือกเผยแพร่สารนิเทศ เนื่องจากอาจารย์ไม่เคยได้รับบริการเช่นนี้มาก่อน ฉะนั้นเมื่อได้รับบริการในแต่ละรูปแบบ จึงให้ค่าความเหมาะสมสูงพอ ๆ กัน

2.2 อาจารย์ที่เป็นสมาชิกผู้ใช้บริการเลือกเผยแพร่สารนิเทศ ได้ระบุ ความต้องการในการที่จะให้จัดบริการในรูปแบบต่าง ๆ เมื่อผู้วิจัยได้จัดบริการด้วยรูปแบบ ดังกล่าว สมาชิกผู้ใช้บริการจึงมีความพึงพอใจต่อรูปแบบบริการที่จัดให้ และอาจเป็น เพราะแต่ละรูปแบบของบริการนั้นต่างเอื้ออำนวยความสะดวกต่างกันไปด้วยอีก ประการหนึ่ง

บรรณานุกรม

กาญจนา มณีแสง หลักการวิจัยเบื้องต้นทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์

โอเคียนส์ไตร์ 2522, 197 หน้า

จิรวรรณ ภักดีบุตร "บทบาทของคอมพิวเตอร์ในการบริการช่วยคนควา" วิทยบริการ
3(1 - 2) 68 - 75 เมษายน 2524

ทัศนีย์ หาญพล การใช้บริการห้องสมุดของอาจารย์และนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง
วิทยานิพนธ์ อ.ม. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2520, 298 หน้า อัดสำเนา

ทัศนีย์ ขวัญสุวรรณ การสำรวจความต้องการในการใช้บริการห้องสมุดของอาจารย์
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ วิทยานิพนธ์ อ.ม. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2521,
274 หน้า อัดสำเนา

นิตยา พืรานนท์ "บริการเลือกเผยแพร่ขอสนเทศ" วารสารห้องสมุด 24(4) :
1 - 6 ตุลาคม - ธันวาคม 2523

บุญทิวา สุขสงเคราะห์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์ พิมพ์ เมฆสวัสดิ์ เป็นผู้สัมภาษณ์ ที่สำนัก
หอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เมื่อวันที่ 1
กุมภาพันธ์ 2528

ยุพิน จันทรเจริญสิน การศึกษาการให้บริการห้องสมุดและศูนย์สารนิเทศแก่อาจารย์
ผู้สอนภาษาอังกฤษในมหาวิทยาลัยในประเทศไทย วิทยานิพนธ์ อ.ม. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2523, 114 หน้า อัดสำเนา

วราภรณ์ ภูแย้ม การศึกษาการใช้ทรัพยากรห้องสมุดของคณาจารย์วิทยาลัยครูยะลา
เพื่อการสอน วิทยานิพนธ์ อ.ม. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2524, 142
หน้า อัดสำเนา

สงศรี คีรีแก้ว การศึกษาความเหมาะสมของรูปแบบและวิธีการประชาสัมพันธ์ห้องสมุด
ของสำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ปรินฤดา
นิพนธ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2525, 155 หน้า
อัดสำเนา

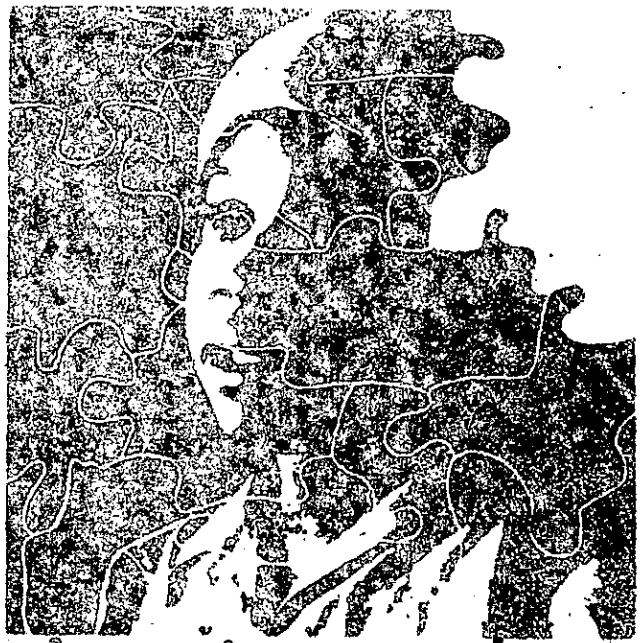
พุทธชาติ ตุมทรัพย์ "บรรณารักษ์ตามทัศนคติของผู้ใช้ห้องสมุด" วารสารบรรณศาสตร์

8(1) : 20 - 33 มกราคม 2528

สาระสังเขป : กล่าวถึงการศึกษาทัศนคติของผู้ใช้ห้องสมุด 2 กลุ่ม คือ
นิสิต นักศึกษาที่เรียนวิชาบรรณารักษศาสตร์เป็นวิชาเอกในระดับ
ปริญญาตรี กับนิสิต นักศึกษา ที่เลือกเรียนวิชาอื่น ๆ ของจุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และมหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือ ได้แบบสอบถามที่สมบูรณ์ถึง 93.53 %
ได้ข้อมูลว่า นักศึกษาใช้เวลาประมาณ 4-6 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ใน
หอสมุดกลางของมหาวิทยาลัย เพื่อการอ่าน และ/หรือศึกษาค้นคว้า
เกี่ยวกับงานที่ได้รับมอบหมายให้ทำ ในกลุ่มนักศึกษาวิชาบรรณา-
รักษศาสตร์ ได้ผลว่า นักศึกษาที่เลือกเรียนวิชานี้เป็นวิชาเอกเพราะ
สามารถหางานทำได้ง่าย ส่วนนักศึกษาทั่วไปคิดว่าวิชานี้เป็นวิชาที่
เหมาะสมสำหรับผู้ที่เป็นนักอ่านอย่างจริงจัง นอกจากนี้ยังพบว่า
นักศึกษาวิชาบรรณารักษศาสตร์มีทัศนคติต่อบรรณารักษ์ในรูปแบบต่าง ๆ
แตกต่างกับนักศึกษาทั่วไป ในระดับนัยสำคัญที่ .01

กัณฑ์วรรณ : บรรณารักษ์

ทัศนคติของผู้ใช้ห้องสมุด

บรรณารักษ์ตามทัศนคติของผู้ใช้ห้องสมุด

พุทธชาด ตุ่มทรัพย์**

ความเป็นมาของปัญหา

บรรณารักษ์ เป็นอาชีพที่เก่าแก่อาชีพหนึ่งที่เริ่มต้นพร้อม ๆ กับการจัดห้องสมุดขึ้นเป็นครั้งแรกในสมัยโบราณ (Jackson. 1974 : 1 - 28) ตลอดระยะเวลาในอดีตพัฒนาการของอาชีพนี้เป็นไปอย่างช้า ๆ คนทั่วไปมักมองบรรณารักษ์เฉพาะในบางด้าน เช่น เป็นคนเก็บตัว มีระเบียบ ขาดจินตนาการสร้างสรรค์ มีหน้าที่หยิบหนังสือให้คนอ่าน เผ้ารักษาหนังสือไม่ให้สูญหายไป (Thompson. 1974 : 12) และมักเป็นผู้หญิงสูงอายุ

* ตัดตอนจากปริญญานิพนธ์ อ.ม. เรื่อง "บรรณารักษ์ตามทัศนคติของผู้ใช้ห้องสมุด" จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2527, 92 หน้า

** พุทธชาด ตุ่มทรัพย์ ศศ.บ. (บรรณารักษศาสตร์) ม.ช., อ.ม. (บรรณารักษศาสตร์) บรรณารักษ์วิเคราะห์เลขหมู่และทำบัตรรายการภาษาไทย มหาวิทยาลัยรามคำแหง

(Reardon and Rowley. 1981 : 379) ที่ไม่สามารถจะประกอบอาชีพอื่น ๆ ได้

แต่ในปัจจุบันอาชีพบรรณารักษ์ ได้เปลี่ยนแปลงไปเนื่องจากวิทยาการและเทคโนโลยีใหม่ ๆ ได้พัฒนาขึ้นอย่างรวดเร็วในลักษณะเฉพาะของแต่ละวิชามากขึ้น ความเจริญก้าวหน้าทางวิชาการและเทคโนโลยีเหล่านี้ ทำให้บรรณารักษ์ต้องเป็นผู้ที่มีลักษณะดังนี้

1. มีความรู้ในวิชาบรรณารักษศาสตร์ เพราะต้องบริหารงานต่าง ๆ ในห้องสมุดให้ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ สามารถช่วยเหลือแนะนำหนังสือแก่ผู้ใช้ห้องสมุดได้อย่างดีและกว้างขวาง พยายามให้ประชากรในสังคมได้รับข่าวสารและความรู้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ (Shera. 1970 : 30-45)

2. ต้องศึกษาหาความรู้ให้ทันกับความก้าวหน้าทางวิชาการและเทคโนโลยีใหม่ ๆ อยู่เสมอ รวมทั้งมีบุคลิกลักษณะที่ดีและมีความรักในวิชาชีพด้วย

3. มีคุณธรรมในการติดต่อให้บริการกับบุคคลต่าง ๆ ทุกระดับ (สุทธิลักษณ์ อัมพันวงศ์ 2510 : 1)

ในปัจจุบันถึงแม้ว่าจะมีผู้สำเร็จการศึกษาวิชาบรรณารักษศาสตร์ ออกไปประกอบอาชีพเป็นบรรณารักษ์ในห้องสมุดของหน่วยราชการและเอกชน จำนวนมาก และเป็นบรรณารักษ์ที่สามารถให้ข้อมูลข่าวสาร ตลอดจนช่วยการค้นคว้าวิจัย ได้เป็นอย่างดี แต่ก็ยังมีบุคคลบางกลุ่มที่ยังมีทัศนคติเหมือนเดิม ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาทัศนคติของผู้ใช้ห้องสมุดว่ายังคงเหมือนเดิมหรือเปลี่ยนแปลงไปประการใดบ้าง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวความคิดทฤษฎีด้านปรัชญาในวิชาชีพบรรณารักษศาสตร์ที่มีอิทธิพลต่อบทบาทของบรรณารักษ์ตั้งแต่ต้นมา โดยลำดับจนถึงปัจจุบัน
2. เพื่อศึกษาบทบาทบรรณารักษ์สมัยปัจจุบัน
3. เพื่อศึกษาทัศนคติของผู้ใช้ห้องสมุด คือ นักศึกษาภาควิชาบรรณารักษศาสตร์

เปรียบเทียบกับนักศึกษาทั่วไป จากมหาวิทยาลัย 3 แห่ง ได้แก่ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ว่ามีทัศนคติต่อบรรณารักษ์ตรงตามแนวความคิดทฤษฎีของปรัชญาในวิชาชีพหรือไม่

สมมุติฐานของการวิจัย

ทัศนคติของนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ ต่อบรรณารักษ์จะต่างกับทัศนคติของนักศึกษาทั่วไป

ขอบเขตของการวิจัย

ผู้วิจัยจะมุ่งศึกษาทัศนคติของนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์เปรียบเทียบกับนักศึกษาทั่วไปในระดับปริญญาตรีจากมหาวิทยาลัย 3 แห่ง ดังกล่าวแล้ว ที่เข้าใช้บริการต่าง ๆ ของสำนักหอสมุดกลางของแต่ละมหาวิทยาลัย หรือหอสมุดกลางที่มีชื่อเรียกเป็นอย่างอื่น

นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

ทัศนคติ (Image) หมายถึง รูป หรือภาพความนึกคิดที่เกิดขึ้นตามปกติวิสัยของสมาชิกกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง และเป็นความหมายของทัศนคติขั้นพื้นฐาน (Webster's New Collegiate Dictionary. 1976 : 571)

นักศึกษาทั่วไป หมายถึง นิสิตนักศึกษาที่เรียนวิชาเอกในสาขาวิชาอื่น ๆ ที่ไม่ใช่วิชาเอกบรรณารักษศาสตร์ ในสถาบันทั้งสามที่กล่าวมาแล้ว ระดับปริญญาตรี ปีการศึกษา 2524

นักศึกษาทั่วไป สาขาวิชามนุษยศาสตร์ หมายถึง นิสิตนักศึกษาที่เรียนวิชา
ศาสนา ปรัชญา ภาษาศาสตร์ วรรณคดี ประวัติศาสตร์ และวิจิตรศิลป์ (ยูเนสโก 1975
: ภาคผนวก 1)

นักศึกษาทั่วไป สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ หมายถึง นิสิตนักศึกษาที่เรียนวิชา
วิทยาศาสตร์ธรรมชาติ คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ชีวภาพ เคมี ธรณีศาสตร์ อุตุนิยมวิทยา
สมุทรศาสตร์ ฟิสิกส์ ดนตรีศาสตร์ คอมพิวเตอร์ศาสตร์ สถิติศาสตร์ พันธุศาสตร์ วิศวกรรม
ศาสตร์ เกษตรศาสตร์ รวมทั้งแพทยศาสตร์ และวิชาที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพ ระดับปริญญาตรี
ปีการศึกษา 2524 ทั้งสามมหาวิทยาลัยที่กล่าวมาแล้ว

นักศึกษาทั่วไป สาขาวิชาสังคมศาสตร์ หมายถึง นิสิตนักศึกษาที่เรียนวิชามานุษย-
วิทยา ประชากรศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ ภูมิศาสตร์ รัฐศาสตร์ จิตวิทยา สังคมวิทยา บริหาร
ธุรกิจ บัญชี พาณิชยศาสตร์ นิเทศศาสตร์ ดนตรีศาสตร์ และนิติศาสตร์ ในสถาบันทั้งสาม
ที่กล่าวมาแล้ว

นักศึกษาภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ หมายถึง นิสิตนักศึกษาที่เรียนวิชาบรรณา-
รักษศาสตร์เป็นวิชาเอก ระดับปริญญาตรีในสถาบันทั้งสามที่กล่าวมาแล้ว

บรรณารักษ์ หมายถึง บรรณารักษ์วิชาชีพ ซึ่งมีคุณสมบัติดังนี้

1. เป็นผู้มีความรู้ความสามารถระดับปริญญาตรีวิชาเอกบรรณารักษศาสตร์ หรือ
2. เป็นผู้มีความรู้การศึกษาระดับปริญญาตรีในสาขาวิชาใดวิชาหนึ่ง และมี
คุณวุฒิทางวิชาบรรณารักษศาสตร์ที่สูงกว่าปริญญาตรีขึ้นไป เช่น ประกาศนียบัตรเฉพาะวิชา
บรรณารักษศาสตร์ หรือ
3. เป็นผู้มีความรู้ระดับปริญญาโท หรือปริญญาเอกทางบรรณารักษศาสตร์

ป ร ะ โ ย ช น์ ที่ ค า ด ว่ า จ ะ ไ ด้ ร ับ จ า ก ก า ร วิ จั ย

1. ผลการวิจัยจะเป็นการรวบรวมแนวความคิดทฤษฎีของปรัชญาในวิชาชีพ
บรรณารักษศาสตร์

2. เป็นการเสนอข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับทัศนคติที่นักศึกษาที่มีต่อบทบาทของบรรณารักษ์ในสมัยปัจจุบัน
3. เป็นแนวทางให้บรรณารักษ์ปรับปรุงตนเองในแง่ของการสร้างทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพ
4. ชี้ให้เห็นความสำคัญและหน้าที่ต่อสังคมของวิชาชีพบรรณารักษศาสตร์

วิธีดำเนินการวิจัยกระทำเป็นขั้นตอนดังนี้

1. การเลือกกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย
2. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การเลือกกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยนี้มี 2 กลุ่ม คือนักศึกษาทั่วไปและนักศึกษาภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ ซึ่งเลือกมาโดยการสุ่มแบบโควตา (Quota Sampling) (Blalock. 1972 : 527 - 529) จากนักศึกษาที่เข้าใช้สำนักหอสมุดกลางโดยเฉลี่ยต่อวันในปีการศึกษา 2524 ได้แก่ นักศึกษาทั่วไปจากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 130 คน จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 130 คน และมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 130 คน กับนักศึกษาภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 40 คน จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 16 คน และมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 64 คน รวมทั้งสิ้น 510 คน คิดเป็นร้อยละ 6

2. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล มีดังนี้

- 2.1 ศึกษาค้นคว้าจากหนังสือ และวัสดุการอ่านที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย ทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ
- 2.2 สร้างแบบสอบถามเพื่อสำรวจทัศนคติของผู้ใช้ที่มีต่อบรรณารักษ์ระหว่าง

นักศึกษาทั่วไป และนักศึกษาภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ ของมหาวิทยาลัยดังกลาว โดยศึกษาจากตำราต่าง ๆ แบบสอบถามของงานวิจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง และคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา แบบสอบถามที่สร้างขึ้นนี้ เป็นแบบสอบถามแบบปลายเปิด ซึ่งมีหลายแบบด้วยกันคือ แบบเติมคำ แบบกำหนดข้อความให้เลือกตอบเพียงอย่างใดอย่างหนึ่ง ใน 2 คำตอบ แบบมีหลายข้อความแต่เลือกเพียงหนึ่งคำตอบ แบบให้เลือกตอบได้มากกว่าหนึ่งคำตอบจากหลายคำตอบ แบบจัดอันดับความสำคัญ และแบบประมาณค่าโดยกำหนดค่าเป็น 5 ระดับ จากนั้นยี่สิบ น้อย ปานกลาง มาก จนถึงมากที่สุด ผู้วิจัยได้แบ่งแบบสอบถามดังกลาวข้างต้นออกเป็น 2 ตอนคือ

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพส่วนตัว และข้อมูลเบื้องต้นของผู้ตอบ เช่น เรื่องเพศ ชั้นปีการศึกษา สาขาวิชา คณะ มหาวิทยาลัยที่สังกัด รวมทั้งการใช้หอสมุดกลาง และจุดมุ่งหมายในการใช้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือ เหตุผลในการ เลื อ ก และ ไม เลื อ ก วิชาบรรณารักษศาสตร์เป็นวิชาเอกของนักศึกษาเพื่อต้องการจะทราบว่านักศึกษามีความรู้และความสัมพันธ์กับบรรณารักษ์มากน้อยเพียงไร

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับทัศนคติเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับบรรณารักษ์ แบ่งออกเป็น

ก. คุณลักษณะของบรรณารักษ์ที่ต้องการ

ข. ทัศนคติที่มีต่อบรรณารักษ์

เมื่อสร้างแบบสอบถามแล้ว ผู้วิจัยได้นำไปทดลองใช้กับนักศึกษาทั่วไป และนักศึกษาภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ จำนวน 10 คน เพื่อเป็นการตรวจสอบข้อบกพร่องของแบบสอบถาม และแก้ไขก่อนนำไปใช้จริง จากนั้นจึงสร้างแบบสอบถามที่สมบูรณ์ขึ้นมาใหม่ นำไปแจกกลุ่มตัวอย่างตามข้อ 1

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปแจกให้นักศึกษาทั้งสามแห่งตอบด้วยตนเองในตอนปลายภาคการศึกษาที่ 1 และต่อเนื่องมาจนถึงภาคการศึกษาที่ 2 ปีการศึกษา 2524 ผลจาก

การเก็บรวบรวมข้อมูลปรากฏว่า จำนวนแบบสอบถามที่แจกไปทั้งหมด 510 ฉบับ ได้รับ
คืนมา 477 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 93.53

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการทางสถิติ โดยนำคำตอบมาแจกแจงความถี่และ
เรียงตามลำดับข้อคำถามในแบบสอบถามเพื่อให้ได้คำตอบตามความมุ่งหมายของการวิจัย
ด้วยวิธีต่าง ๆ ดังนี้

1. กำหนดน้ำหนักคะแนน

ก. การกำหนดน้ำหนักคะแนนตามความหมายในกรณีแสดงทัศนคติต่อ
บรรณารักษ์ว่า เป็นบุคคลในแง่ต่าง ๆ มากน้อยเพียงใด

น้ำหนักคะแนน	ความหมาย
5	เห็นด้วยมากที่สุด
4	เห็นด้วยมาก
3	เห็นด้วยปานกลาง
2	เห็นด้วยน้อย
1	เห็นด้วยน้อยที่สุด

ข. การแปลความหมายจากมัธยัมเลขคณิตที่ได้จากข้อ ก. ใช้เกณฑ์
ขอบเขตต่อไปนี้เป็นตัวกำหนด

4.6 - 5.00	หมายถึง	เห็นด้วยมากที่สุด
3.6 - 4.5	"	เห็นด้วยมาก
2.6 - 3.5	"	เห็นด้วยปานกลาง
1.6 - 2.5	"	เห็นด้วยน้อย
1.0 - 1.5	"	เห็นด้วยน้อยที่สุด

2. การเปรียบเทียบเป็นร้อยละ ในกรณีที่ต้องการแสดงจำนวนหรือปริมาณ ใช้
สำหรับข้อมูลตอนที่ 1 เกี่ยวกับสถานภาพส่วนตัวและข้อมูลเบื้องต้น

$$\text{ร้อยละของรายการใด} = \frac{\text{ความถี่ของรายการนั้น} \times 100}{\text{ความถี่ทั้งหมด}}$$

3. การหาคาสถิติพื้นฐาน (ประกอบ กรณีสุด 2522 : 40 - 52) ใช้สรุปข้อมูล

3.1 ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Arithmetic Mean ($\bar{x}$))

$$\text{ใช้สูตร } \bar{x} = \frac{\sum x}{N}$$

โดย $\bar{x}$ แทนค่าเฉลี่ยของข้อมูล

$\sum x$ แทนผลรวมของคะแนนทั้งหมด

N แทนคนจำนวนในกลุ่ม

3.2 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation 'S.D.')

$$\text{ใช้สูตร } S.D. = \sqrt{\frac{\sum fx^2}{N} - \left(\frac{\sum fx}{N}\right)^2}$$

โดย S.D. แทนความเบี่ยงเบนมาตรฐานของข้อมูล

x แทนคะแนนดิบจากข้อมูลแต่ละตัว

$\sum fx$ แทนผลรวมของคะแนนดิบทั้งหมด

N แทนจำนวนคนในกลุ่ม

4. สัมประสิทธิ์สอดคล้องของเคนดัลล์ (Kendall's Coefficient of Concordance, w .) (ทวี รื่นจินดา 2524 : 198) ใช้หาความสอดคล้องการจัดอันดับความสำคัญของคุณลักษณะบรรณารักษ์ที่ต่องานสำหรับกลุ่มต่าง ๆ

$$\text{ใช้สูตร } w = \frac{12 \sum R_j^2 - 3(k+1)}{n^2 k(k^2-1) k-1}$$

โดย w แทนสัมประสิทธิ์ความสอดคล้องซึ่งมีค่าอยู่ระหว่าง 0 และ 1

R_j แทนผลรวมของอันดับที่ของลักษณะ

n แทนจำนวนผู้จัดอันดับ

k แทนจำนวนลักษณะที่จัดอันดับ

5. การทดสอบแบบ F - test, t - test และ LSD ใช้เปรียบเทียบ

ทัศนคติตอบบรรณารักษ์ของกลุ่มต่าง ๆ

5.1 F - test (ทวิ รันจินดา 2525 : 210) ใช้เปรียบเทียบหลายกลุ่ม

ใช้สูตร $F = \frac{s_a^2}{s_w^2}$

โดย F แทนอัตราส่วนค่า F

s_a^2 แทนความแปรปรวนระหว่างกลุ่ม

s_w^2 แทนความแปรปรวนภายในกลุ่ม

5.2 t - test (ทวิ รันจินดา 2525 : 206) ใช้เปรียบเทียบ 2 กลุ่ม

ใช้สูตร
$$t = \frac{\bar{x}_1 - \bar{x}_2}{\sqrt{\frac{(N_1 - 1)s_1^2 + (N_2 - 1)s_2^2}{N_1 + N_2 - 2}} (1/N_1 + 1/N_2)}$$

โดย t แทนค่าของความแตกต่าง

N_1, N_2 แทนจำนวนตัวอย่างของกลุ่ม 1 และ 2

$\bar{x}_1, \bar{x}_2$ แทนค่าเฉลี่ยเลขคณิตของกลุ่ม 1 และ 2

s_1, s_2 แทนค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของข้อมูลกลุ่ม 1 และ 2

5.3 LSD (Least Significant Difference, LSD) (ทวิ รันจินดา 2525 : 280)

ใช้สูตร
$$LSD(\alpha) = \frac{t^2}{\alpha/2} 2MSE/N$$

โดย LSD แทนค่าผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด
+2
/2 แทนค่าจากตาราง

$MSE = S^2_w$ แทนความแปรปรวนภายในกลุ่ม

สรุปผลการวิจัย

ตอนที่ 1 สถานภาพส่วนตัวและข้อมูลเบื้องต้น

การเข้าใช้หอสมุดกลางและจุดมุ่งหมายในการใช้ นักศึกษาส่วนใหญ่ใช้หอสมุดกลาง สัปดาห์ละ 4 - 6 ชั่วโมง รองลงมาต่ำกว่าสัปดาห์ละ 3 ชั่วโมง และใช้สัปดาห์ละ 7 ชั่วโมงขึ้นไป ตามลำดับ ส่วนจุดมุ่งหมายในการใช้หอสมุดกลาง นักศึกษาใช้เพื่อการอ่านหนังสือมากที่สุด รองลงมาเพื่อการค้นคว้า และการยืม-คืนหนังสือตามลำดับ

สาเหตุการเลือกและไม่เลือกเรียนนิสาบรรณารักษศาสตร์เป็นวิชาเอก นักศึกษาส่วนใหญ่ที่เลือกเรียนนิสาบรรณารักษศาสตร์เป็นวิชาเอก เพราะเป็นวิชาที่หางานทำได้ง่าย เมื่อจบการศึกษาแล้ว และสาเหตุที่ไม่เลือกเรียน เพราะเป็นวิชาที่เหมาะสมสำหรับบุคคลที่มีนิสัยรักการอ่าน

ตอนที่ 2 ทักษะในเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับบรรณารักษ

ก. คุณลักษณะของบรรณารักษ์ที่ต้องการ นักศึกษาทั่วไป และนักศึกษาภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ ให้ความสำคัญคุณลักษณะการรักหนังสือและรักการอ่านเป็นอันดับที่ 1 สำหรับอันดับที่ 2 และ 3 คือคุณลักษณะมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และคุณลักษณะที่ได้รับการฝึกฝนจนเกิดลักษณะที่ดีของบรรณารักษ์จนคิดเป็นอุปนิสัย

ข. ทัศนคติที่มีต่อบรรณารักษ์ นักศึกษาทั่วไป และนักศึกษาภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ มีทัศนคติต่อบรรณารักษ์แบบนับกนุชชาติ รองลงมาแบบเป็นสื่อกลาง แบบผู้ส่งเสริมและท้ายสุดแบบผู้ดูแลรักษาหนังสือ

อ ภ ป ร า ย ผล

1. สถานภาพส่วนตัว ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คือ นักศึกษาทั่วไป จำนวน 357 คน จากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และมหาวิทยาลัย เชียงใหม่ แยกเป็นเพศหญิง จำนวน 199 คน และเพศชาย จำนวน 158 คน สำหรับ นักศึกษาภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ จำนวน 120 คน แยกเป็นเพศหญิงจำนวน 114 คน และเพศชายเพียง 6 คน (มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 5 คน และมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 1 คน) สำหรับจุฬาฯ ไม่มีนิสิตภาควิชาบรรณารักษศาสตร์เพศชายเลย ...

2. คุณลักษณะของบรรณารักษ์ที่ต้องการ ... สรุปคุณลักษณะของบรรณารักษ์ที่ นักศึกษาต้องการที่สำคัญที่สุดใน 3 อันดับ คือ อันดับที่ 1 การรักหนังสือและการรักการ อ่าน ตรงกับงานวิจัยของศรีสมร คุณากรบดินทร์ (2524 : 72) อันดับที่ 2 มีความคิด ริเริ่มสร้างสรรค์ ตรงกับผลวิจัยของสุริทอง ศรีสะอาด (2523 : 84) และอันดับที่ 3 คือ คุณลักษณะที่ได้รับการฝึกฝนจนเกิดลักษณะที่ดีของบรรณารักษ์จนคิดเป็นอุปนิสัย ...

3. ทัศนคติต่อบรรณารักษ์ ... ผลการวิจัยสอดคล้องกับสมมุติฐานที่ว่าทัศนคติ ของนักศึกษาภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ จะต่างกับทัศนคติของนักศึกษาทั่วไป เพราะโดยสรุป แล้ว นักศึกษาทั่วไปให้คะแนนเฉลี่ยทัศนคติแสดงว่าบรรณารักษ์เป็นผู้ดูแลรักษาหนังสือ สูงกว่า นักศึกษาภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ และให้คะแนนเฉลี่ยต่ำกว่านักศึกษภาควิชาบรรณารักษ- ศาสตร์ ว่า บรรณารักษ์เป็นนักมนุษยชาติ เป็นสื่อกลางและผู้ส่งเสริม

ข้อ เ ส น อ แ น ะ

1. ข้อเสนอแนะต่อบรรณารักษ์ มีดังนี้

1.1 ควรมีการปรับปรุงตนเองให้ตรงกับคุณลักษณะของบรรณารักษ์ที่นักศึกษา ต้องการใน 3 อันดับทีกลาวมาแล้ว

1.2 พยายามสร้างนิสัยรักการอ่านให้เกิดขึ้นในกลุ่มนักศึกษา

1.3 ควรจะได้ตระหนักถึงหน้าที่บรรณารักษ์ที่มีต่อสังคม โดยสร้างคุณลักษณะที่นักศึกษาเห็นว่ามีอยู่น้อย 3 อันดับ คือ อันดับที่ 8 มั่นใจในวิชาชีพบรรณารักษ์ อันดับที่ 9 มีความรู้ด้านการศึกษาประชาธิปไตย และอันดับที่ 10 รู้จักประหยัด

2. ข้อเสนอแนะต่ออาจารย์ผู้สอนวิชาบรรณารักษศาสตร์ มีดังนี้

2.1 พยายามปรับปรุงหลักสูตรวิชาบรรณารักษศาสตร์ให้น่าสนใจ หันต่อความก้าวหน้าของวิทยาการในปัจจุบัน เพื่อจูงใจให้นักศึกษาชายเลือกเรียนเป็นวิชาเอก

2.2 เพิ่มรายวิชาใหม่ ๆ เช่น การใช้คอมพิวเตอร์กับงานห้องสมุด เพราะห้องสมุดหลายแห่งในประเทศไทยได้นำเครื่องคอมพิวเตอร์เข้ามาใช้กับงานห้องสมุดแล้ว

2.3 ควรมีการแลกเปลี่ยนหรือรวมกลุ่มอาจารย์ผู้สอน เพื่อให้นักศึกษาได้รับประสบการณ์มากยิ่งขึ้น

2.4 ควรจัดให้มีสัมมนา และประชุมเชิงปฏิบัติการ เพื่อเพิ่มพูนประสบการณ์ซึ่งกันและกันให้มากยิ่งขึ้น

3. ข้อเสนอแนะต่อผู้บริหารมหาวิทยาลัย มีดังนี้

3.1 ควรให้บรรณารักษ์เข้าร่วมกิจกรรมทางวิชาการของมหาวิทยาลัยให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้

3.2 ควรสนับสนุนให้บรรณารักษ์ได้มีโอกาสรับทุนของมหาวิทยาลัยเพื่อการฝึกอบรม ดูงาน และศึกษาต่อทั้งในประเทศและต่างประเทศ

3.3 ควรเปิดโอกาสให้บรรณารักษ์มีการหยุดงานเพื่อทำการค้นคว้าวิจัย

3.4 ควรสนับสนุนให้บรรณารักษ์เข้าร่วมในการประชุมเชิงวิชาการและสัมมนาทางวิชาการ

4. ข้อเสนอแนะต่อสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย สมาคมฯ ควรจะเพิ่มบทบาทในการจัดกิจกรรมทางวิชาการอย่างต่อเนื่องและเป็นสื่อกลางประสานระหว่างบรรณารักษ์อย่างสม่ำเสมอ

บรรณานุกรม

จารุวรรณ สินธุโสภณ รายงานการสำรวจความต้องการของบรรณารักษ์ในหน่วยงาน

วิชาเฉพาะ กรุงเทพฯ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2520

ทวี รื่นจินดา คู่มือสถิติจิตวิทยา กรุงเทพฯ มหาวิทยาลัยรามคำแหง 2525

ประคอง กรรณสุด สถิติศาสตร์ประยุกต์สำหรับครู พิมพ์ครั้งที่ 6 กรุงเทพฯ ไทยวัฒนาพานิช 2522

ศรีสมร คุณากรบดินทร์ เปรียบเทียบทัศนคติต่ออาชีพบรรณารักษ์ของนักศึกษาวิชาเอกบรรณารักษศาสตร์ระดับปริญญาตรีกับบรรณารักษ์ห้องสมุดมหาวิทยาลัยและวิทยาลัยครู

ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2524

สุทธิลักษณ์ อ้วนวงศ์ "การศึกษาวิชาบรรณารักษศาสตร์ในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย"

ใน บรรณารักษ์ปี 2509 คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2510

สุริทอง ศรีสะอาด การเปรียบเทียบบุคลิกภาพของนิสิตและนักศึกษาวิชาบรรณารักษศาสตร์กับบรรณารักษ์ที่ประสบความสำเร็จ ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2523

Jackson, Sidney L. Libraries and Librarianship in the West. New York, McGraw-Hill, 1974.

Reardon, D. R. and J. E. Rowley. "A Question of Quality : How Career Entrants View Their Choice and Their Future," Library Association Record 83 : 379-381, 8 August, 1981.

Roger, Rutherford D. and David C. Weber. University Library Administration. New York, Wilson, 1971.

Shera, Jesse H. Sociological Foundation of Librarianship. Bombay, Asia Publishing House, 1970.

Thompson, James. Library Power: A New Philosophy of Librarianship. London, Clive Bingley, 1974.

etc

สุนทร แก้วลาย "การจำหน่ายหนังสือนอกแบบในประเทศไทย" วารสารบรรณศาสตร์

8(1) : 34 - 58 มกราคม 2528

สาระสังเขป : ธุรกิจเกี่ยวกับหนังสือในประเทศไทยต้องพึ่งพาตลาดที่มี
ประสิทธิภาพอย่างมากจึงจะอยู่รอด การศึกษาวิธีจำหน่ายหนังสือนอกแบบ
แสดงให้เห็นว่าวิธีการนี้เป็นทางออกที่ดีมากประการหนึ่ง ทั้งเป็นการช่วย
อุตสาหกรรมการพิมพ์และเป็นการส่งเสริมให้ประชาชนส่วนใหญ่ได้เข้าถึงหนังสือ
มากยิ่งขึ้น การจำหน่ายนอกแบบที่เปิดโอกาสให้ลูกค้าได้สัมผัสกับหนังสือจะเป็น
แรงกระตุ้นให้เกิดการซื้อซ้ำ จุดจำหน่ายซึ่งเป็นแผงหนังสือในย่านการค้าหรือ
ศูนย์กลางที่เป็นทางผ่านของประชาชนส่วนใหญ่ จะจำหน่ายได้ดี นอกจากนั้น
ยังทราบว่าห้องสมุดของสถาบันอุดมศึกษาเป็นแหล่งจำหน่ายหนังสือที่ได้ผลมาก
แห่งหนึ่ง

ศัพท์กรรชนี : การจำหน่ายหนังสือนอกแบบ

การจำหน่ายหนังสือนอกแบบในประเทศไทย*

โดย สุนทร แก้วลาย**

อภิญญา เบญจวรรณกร*** แปล

มองอย่างผิวเผินกิจกรรมทางด้านหนังสือและอุตสาหกรรมหนังสือที่ไม่ใช่ตำราในประเทศไทย เป็นกิจกรรมที่น่าสนใจและขาดโครงสร้างที่เป็นรูปเป็นร่าง ทั้งยังขาด

* แปลจาก Non-conventional Book Distribution Methods in Thailand. Bangkok, The Publishers and Booksellers Association of Thailand, 1983. 30 p.

** สุนทร แก้วลาย กศ.บ., กศ.ม. (บรรณารักษศาสตร์), Ph.D. (Library & Inf. Sc.) อาจารย์ประจำสำนักหอสมุดกลาง มศว. ประสานมิตร

*** อภิญญา เบญจวรรณกร บรรณารักษ์ห้องสมุดคณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

องค์กรทางอุตสาหกรรมที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการขาดคุณภาพทางวิชาชีพ¹ อาจมีผู้สงสัยว่าสถานการณ์ดังกล่าวได้เปลี่ยนแปลงไปเพียงใดแล้ว ในระยะเวลา 16 ปี หลังจากที่รายงานฉบับนั้นได้ถูกตีพิมพ์ออกมา น่าเสียดายที่ยังไม่มีใครได้ใช้ความพยายามอย่างมีระบบยิ่งกว่าที่ Barnett ได้กระทำมา เพื่อบรรยายถึงสถานการณ์ในระยะหลังนี้ ดังนั้นจึงชวนให้สงสัยว่าสถานการณ์จะเปลี่ยนแปลงไปสักเพียงใด

ในปี 2508 องค์การยูเนสโก รายงานไว้ว่า ประเทศไทยตีพิมพ์หนังสือและจุลสารออกมา 4,083 ชื่อเรื่อง แต่จำนวนชื่อเรื่องได้ลดลงอย่างมากมายในปี 2523² รายงานฉบับหลังนี้กล่าวว่า ระหว่างปี 2518 - 2520 มีการพิมพ์หนังสือออกมา 2,419, 2,578 และ 3,390 ชื่อเรื่อง ตามลำดับ ซึ่งเป็นเรื่องที่น่าประหลาดใจมาก เนื่องจากในระยะเวลา 15 ปีที่ผ่านมาได้มีการพัฒนาทางการศึกษา ทั้งจำนวนประชากรที่พุ่งสูงขึ้น น่าจะเป็นองค์ประกอบสำคัญในการส่งเสริมให้มีการพิมพ์หนังสือมากขึ้น ในปี 2510 ประเทศไทยมีประชากร 33.2 ล้านคน ซึ่งกว่า 2 ล้านคนอาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร ในปัจจุบันนี้จำนวนประชากรในประเทศไทยเพิ่มขึ้นเกือบ 50 ล้านคน และกว่า 50 ล้านคนอาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร³ ยิ่งกว่านั้นในระยะ 30 ปีมานี้อัตราการไม่รู้จักหนังสือได้ลดลง ดังนี้

ปี	อัตราการไม่รู้หนังสือ (%)
2490	46.30
2503	29.20
2513	18.20
2518	18.50
2519	6.40 - ภาคกลาง (ยกเว้นกรุงเทพฯ) 26.40 - ภาคเหนือ 25.20 - ภาคอีสาน 24.40 - ภาคใต้ ⁴

ปัจจุบันนี้ อาจไม่เป็นการถูกต้องนักหากจะกล่าวว่า หนังสือของเราได้ผลิตขึ้นสำหรับพวกชนชั้นสูงและนักการเมือง และมักจะใช้เป็น การแสดงถึงฐานะและชื่อเสียงยิ่งกว่าที่จะแสดงถึงความเจริญและการพัฒนาทางการศึกษาอย่างที่ Barnett ได้รายงานไว้⁵ แต่การที่จะให้มีหนังสือที่มีใช้ตำราเรียนขายแก่ประชาชนทั่วไปในเมืองไทยนั้นยังเป็นปัญหาใหญ่ นอกจากนี้ การที่จะทำให้อุตสาหกรรมหนังสือยังยืนอยู่ได้นั้น ส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับกิจกรรมที่สนับสนุนกลุ่มหนึ่ง อันได้แก่ การส่งเสริมและจำหน่ายหนังสือ การส่งเสริมนิสัยในการอ่านหนังสือในหมู่ประชาชน และกิจกรรมที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ ในบรรดา กิจกรรมเหล่านี้ การจำหน่ายหนังสือทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางผูกพันกิจกรรมอื่น ๆ ไว้ด้วยกันและจะเป็นช่องทางสำคัญที่จะนำหนังสือออกนอกวงการชนชั้นสูงไปสู่กลุ่มชนที่ห่างไกลออกไป

เรื่องนี้ได้นำมาถกปัญหากันหลายครั้งมาแล้ว ตัวอย่างเช่น ข้อสรุปข้อหนึ่งที่ได้รับการเสนอในที่สัมมนาระดับภูมิภาคของยูเนสโก เกี่ยวกับสาเหตุทางการตลาดเกี่ยวกับการพิมพ์หนังสือขายแก่มวลชน ซึ่งจัดขึ้นที่สิงคโปร์ ระหว่างวันที่ 20 - 24 พฤศจิกายน 2521 ได้กล่าวไว้ว่า "... การส่งเสริมนิสัยในการอ่านและการเข้าถึงมวลชนส่วนใหญ่นั้น ที่ประชุมได้เร่งเราให้หาวิธีวิธีการส่งเสริมใหม่ ๆ เช่น มีสมาคมรักอ่าน มีงานขายหนังสือประจำปีขึ้น ..." ⁶ กิจกรรมการส่งเสริมหนังสือที่เสนอแนะนี้ส่วนใหญ่มุ่งการผลิตวัสดุเพื่อการอ่านในหมู่ประชาชน และส่งเสริมให้มีการผลิตวัสดุดังกล่าวอย่างกว้างขวางด้วย อย่างไรก็ตาม วัตถุประสงค์ที่วิธีการจำหน่ายอย่างมีแบบแผนมีผู้ให้ความสนใจมาก และมีหลักฐานเป็นอย่างดี การค้าหนังสือในเอเชียยังต้องศึกษาเรื่องการจำหน่ายนอกแบบอันเป็นลักษณะเฉพาะของภาคพื้นนี้มากขึ้น วิธีจำหน่ายนอกแบบที่ได้ผลจริงจึงยังจำเป็นต้องค้นหาและทดลองในการสัมมนาและการประชุมของยูเนสโก เกี่ยวกับกิจกรรมหนังสือเมื่อเร็ว ๆ นี้ ได้บ่งชี้ว่า การจำหน่ายหนังสือในลักษณะนอกแบบน่าจะได้รับความสนใจมากขึ้น เช่น

1. การประชุมเฉพาะเรื่องของยูเนสโก เพื่อศึกษาหาทางพิมพ์หนังสือหลายภาษาในประเทศที่มีการใช้ภาษาหลายภาษา ไคแนให้ทดลองจำหน่ายหนังสือนอกแบบ

2. สมาคมผู้จัดพิมพ์และผู้จำหน่ายหนังสือในเอเชียอาคเนย์ได้จัดประชุมเมื่อเดือนสิงหาคม 2523 เพราะตระหนักในความจำเป็นที่จะปรับปรุงโอกาสในการจำหน่ายหนังสือ และการเผยแพร่ความคิดอย่างเสรีในภาคพื้น⁸

3. ในการประชุมผู้เชี่ยวชาญด้านหนังสือสำหรับเด็ก และแหล่งวัสดุที่เกี่ยวข้องวัฒนธรรมของเอเชียซึ่งจัดขึ้นที่กรุงเทพมหานคร ระหว่างวันที่ 6 - 10 กรกฎาคม 2524 ได้มีข้อสรุปว่าปัญหาหนึ่งของการจำหน่ายในบางประเทศก็คือ การขาดที่ขายหนังสือในชนบทบางแห่ง แม้ว่าผู้อ่านจะมีปัญญาซื้อหนังสือได้ ก็ไม่มีหนังสือให้ซื้อ

แม้ว่าปัญหาเหล่านี้ได้ปรากฏให้เห็นเป็นครั้งคราว แต่ก็ไม่ได้มีการศึกษาอย่างมีระบบในเรื่องนี้ในทวีปเอเชีย โดยเฉพาะในกรณีของประเทศไทย มีเรื่องกล่าวถึงไว้ในรายงานของ Barnett เมื่อ 16 ปีมาแล้วเพียงไม่กี่หน้า

ข้อจำกัดในการศึกษา

แม้ว่าหลายประเทศในย่านเอเชียจะต้องเผชิญกับปัญหาเหมือน ๆ กัน เกี่ยวกับเรื่องจำหน่ายหนังสือดังที่กล่าวมาข้างต้น แต่การพิจารณาปัญหาของประเทศหนึ่งประเทศใดจำเป็นจะต้องระมัดระวังเพื่อมิให้มีการแปลผลการศึกษาอย่างผิด ๆ การศึกษานี้มุ่งค้นหาปัญหาที่เหมือน ๆ กัน และรายงานถึงกิจกรรมที่เห็นว่าจะมีประโยชน์แก่ประเทศในภูมิภาคนี้ ยิ่งกว่านั้นได้พยายามจะครอบคลุมถึงเรื่องใหญ่ ๆ 2 เรื่อง คือ

1. วิธีการนอกแบบในปัจจุบัน ซึ่งใช้ในการเผยแพร่ข่าวสารเกี่ยวกับหนังสือ และประสิทธิภาพของวิธีนั้น

2. บงชี้วิธีการจำหน่ายที่มีประสิทธิผล

วัตถุประสงค์ในการศึกษา

หลังจากได้ใช้เวลาสั้น ๆ เพื่อศึกษาโครงการนี้ในเบื้องต้น ก็ได้กำหนดวัตถุประสงค์ไว้ดังนี้

1. เพื่อทราบวิธีจำหน่ายหนังสือที่ใช้อยู่ในปัจจุบันในประเทศไทย
2. เพื่อเปรียบเทียบประสิทธิภาพของวิธีจำหน่ายนอกแบบแต่ละวิธี
3. เพื่อทราบวิธีการในการเผยแพร่ข่าวสารเกี่ยวกับหนังสือ และความสัมพันธระหว่างวิธีการเผยแพร่ข่าวสารกับวิธีการจำหน่ายที่ใช้เป็นส่วนใหญ่
4. เพื่อทราบวิธีที่สามารถเผยแพร่หนังสือด้วยวิธีจำหน่ายอย่างมีประสิทธิภาพที่เหมาะสมกับท้องถิ่น

นิยาม

"หนังสือ" ในการศึกษานี้หมายถึงสิ่งพิมพ์สำหรับอ่านทุกชนิด ยกเว้นหนังสือพิมพ์และหนังสือเรียน (สำหรับชั้นมัธยมศึกษาและต่ำกว่า)

"การจำหน่ายหนังสือนอกแบบ" หมายถึง วิธีปฏิบัติในการขายหนังสือทั้งในแบบและนอกแบบ มีลักษณะแตกต่างจากรานขายหนังสือตามปกติ

"จุดขาย" หมายถึง กิจกรรมการขายหนังสือ รวมทั้งที่ตั้งสำหรับขายหนังสือ โดยวิธีการนอกแบบ

วิธีการศึกษา

เห็นได้ชัดว่า ปัญหาสำคัญที่จะต้องหาคำตอบในการศึกษานี้ก็คือ จะต้องหาวิธีทราบเรื่องราวการจำหน่ายหนังสือนอกแบบให้สมบูรณ์ที่สุดเท่าที่จะทำได้ วิธีง่าย ๆ และได้ผลก็โดยการไปตามสถานที่ต่าง ๆ ซึ่งกิจกรรมนั้นเกิดขึ้นเป็นประการแรก นอกจากนี้ เรื่องราว

ดังกล่าวยังอาจหาได้จากผู้ซื้อหนังสือทั่ว ๆ ไปด้วย แหล่งข้อมูลทั้ง 2 นี้จึงเป็นเป้าหมายสำคัญในการศึกษาซึ่งดำเนินไปดังนี้

1. เริ่มการศึกษาคอนปลายเดือนธันวาคม 2525 โดยผู้สำรวจได้แวะดูที่จุดจำหน่ายต่าง ๆ ในระยะสั้น ๆ เพื่อที่จะปรับแผนงานและรวบรวมข้อมูลที่จำเป็นเพื่อจัดทำแบบสัมภาษณ์

2. ได้จัดทำแบบสัมภาษณ์ขึ้น 2 ชุด ทดสอบ ปรับปรุงแก้ไข แล้วใช้บันทึกข้อมูลในการสัมภาษณ์ ชุดแรกใช้สัมภาษณ์ผู้ซื้อ ส่วนชุดที่ 2 ใช้บันทึกข้อมูลเกี่ยวกับร้านขาย และการสัมภาษณ์ผู้ดูแลร้าน

3. ได้ไปแวะร้านขายหนังสือ 154 ครั้ง ร้านเหล่านี้คัดเลือกจากทั้งในกรุงเทพมหานคร และจังหวัดอื่น ๆ โดยผู้ศึกษาเลือกเอง จังหวัดนอกกรุงเทพฯ ได้แก่ นครปฐม ชลบุรี (ภาคกลาง) นครศรีธรรมราช สงขลา ตรัง (ภาคใต้) ขอนแก่น อุดรธานี (ภาคอีสาน) และพิษณุโลก (ภาคเหนือ)

4. ได้สัมภาษณ์ผู้ซื้อ 323 ราย ผู้ซื้อเหล่านี้ได้แก่ลูกค้าที่ไปตามร้านขายหนังสือในโอกาสต่าง ๆ กัน การสัมภาษณ์กระทำตามความสมัครใจของผู้ซื้อ กิจกรรมส่วนนี้ทำเสร็จเมื่อต้นเดือนเมษายน 2526 ที่ขายหนังสือแห่งสุดท้ายที่ไปสัมภาษณ์คือ ในงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ ปี 2526 ซึ่งจัดขึ้นที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

5. นอกจากนี้ยังได้ข้อมูลที่มีประโยชน์จากการสังเกตกิจกรรมเป็นส่วนตัว และการสนทนากันเองกับผู้พิมพ์และผู้จำหน่ายหนังสือ

ผล การ ศึกษ า และ อ ภิ ป ร า ย ผล

1. การศึกษาวิธีการจำหน่าย ข้อมูลเกี่ยวกับวิธีการจำหน่ายหนังสือได้มาจากหลายแหล่ง แหล่งแรกได้จากการสังเกตการณ์ตามที่ขายหนังสือ 154 แห่ง ทั้งแผงขายหนังสือถาวร แผงชั่วคราว ร้านหนังสือ สำนักพิมพ์ และโดยการสัมภาษณ์ผู้ซื้อที่ได้ไปตาม

ที่ขายหนังสือเหล่านั้น การจำหน่ายอาจแบ่งออกได้เป็น 4 พวก

1.1 การจำหน่ายหนังสือจากสำนักพิมพ์ไปยังผู้ขายหนังสือ การจำหน่ายดังกล่าวไม่คลุมถึงการจำหน่ายหนังสือแก่ผู้อ่าน สำนักพิมพ์จำนวนมากมีร้านขายหนังสือของตนเองเพื่อขายหนังสือที่ตนพิมพ์ บางทีหนังสือจำนวนหนึ่งอาจส่งไปขายตามร้านขายหนังสืออื่น ๆ ซึ่งมีขนาดและความรับผิดชอบในการขายต่าง ๆ กัน ร้านที่ใหญ่ที่สุดอาจมีคนขายถึง 20 - 25 คน ส่วนร้านเล็ก ๆ มีคนขายเพียงคนเดียวดูแลทั้งร้าน ในตารางที่ 8 (ภาคผนวก) จะเห็นว่าจากร้านขายหนังสือ 154 ร้านที่ไปสัมภาษณ์ หนึ่งในสาม (34.78 %) ของหนังสือที่ขายจะได้มาจากสำนักพิมพ์หรือผู้แทนจำหน่าย เกือบหนึ่งในสี่ (22.36 %) ผู้ขายไปหาซื้อมาขาย ซึ่งครึ่งหนึ่งในจำนวนนี้ไปรับมาโดยตรงจากสำนักพิมพ์ แสดงว่า หนังสือที่นำมาตั้งแสดงและขายนั้นถูกกำหนดโดยสำนักพิมพ์และผู้ขายหนังสือ

1.2 การจำหน่ายหนังสือโดยสำนักพิมพ์และผู้ขายแก่ผู้ซื้อ การจำหน่ายหนังสือโดยร้านหนังสือมาตรฐาน ร้านหนังสือเล็ก ๆ และแผงขายหนังสือชั่วคราวและถาวร ในร้านเหล่านี้ ร้านขายหนังสือเล็ก ๆ และแผงขายหนังสือจะเสียเปรียบกว่า เนื่องจากขนาดของร้าน หนังสือจำนวนมากไม่อาจตั้งให้ลูกค้าชมได้บ่อย ๆ ด้วยเหตุนี้ทำให้แผงขายหนังสือส่วนใหญ่ขายได้แค่นิตยสารในจำนวนจำกัดและหนังสือปกอ่อนอีกเพียงไม่กี่เล่ม ในบรรดาแผงขายหนังสือ 154 แห่งที่ไปสัมภาษณ์ เพียงร้อยละ 19.48 มีหนังสือให้เลือกจำนวนจำกัด (ตาราง 7) ทั้งนี้ยกเว้นร้านหนังสือที่นำมาแสดงในงานหนังสือแห่งชาติ อีกเกือบครึ่งของร้านขายหนังสือ (44.80 %) มีแค่นิตยสารใหม่ ๆ ขาย และอีก 29.87 % มีทั้งนิตยสารและหนังสือปกอ่อนใหม่ ๆ จำนวนหนึ่ง

1.3 การจำหน่ายหนังสือทางไปรษณีย์ การขายแบบนี้ทำกันทั้งโดยสำนักพิมพ์และร้านขาย โดยการติดต่อระหว่างผู้ซื้อและผู้ขายอย่างเป็นทางการ วิธีนี้กระทำโดยการสมัครเป็นสมาชิกในการซื้อ และเป็นสมาชิกสโมสรนักอ่าน การเป็นสมาชิกในลักษณะของการบอกรับมักใช้กับนิตยสารและวารสาร ส่วนสมาชิกสโมสรนักอ่านจะใช้กับการจำหน่ายหนังสือยอดนิยม อย่างไรก็ตามก็ตาม ตารางที่ 5 มีผู้ซื้อเพียงร้อยละ 15.33 เท่านั้นที่ซื้อหนังสือ

ในแบบเป็นสมาชิก และอีกร้อยละ 11.45 บอกรับหนังสือทางไปรษณีย์ ผู้ซื้อหนังสือส่วนมาก (ร้อยละ 66.67) ซื้อหนังสือเมื่อได้พบ ซึ่งก็ควรจะเป็นเช่นนั้น เนื่องจากผู้ซื้อสามารถอ่าน ดูข้อความในหนังสือโดยละเอียดก่อนที่จะตกลงใจซื้อ แทนที่จะซื้อเพียงเพราะเชื่อถือใน ชื่อผู้แต่งหรือสำนักพิมพ์

1.4 การจำหน่ายหนังสือโดยใช้คนไปขายถึงบ้าน การจำหน่ายหนังสือแบบนี้ ไม่ค่อยมีทำมากนัก มีอยู่ 2 กลุ่มที่จำหน่ายแบบนี้ กลุ่มแรกคือพวกขายหนังสือเป็นชุด (พวก สารานุกรม) ซึ่งมักเป็นภาษาต่างประเทศ หรือ แปลมาจากภาษาต่างประเทศ พวกที่สอง เป็นพวกขายหนังสือลดราคา กลุ่มนี้ขายหนังสือในระหว่างที่โรงเรียนหยุด เพราะผู้ขายเป็น นักเรียนที่ทำงานระหว่างปิดเทอม ผู้วิจัยได้พบกับผู้เขียนหนังสือบางคนที่เสนอขายหนังสือ ของคนในหอสมุดและเอกชน การขายแบบนี้ถ้าทำอย่างมีระบบ ก็จะสามารถช่วยขายได้ มาก ตารางที่ 5 แสดงให้เห็นว่าการขายโดยส่งตัวแทนไปหาลูกค้าไมอาจเข้าถึงผู้ซื้อ ส่วนใหญ่ได้ มีลูกค้าเพียง 6.57 % เท่านั้นที่เคยซื้อหนังสือตามแบบนี้ ผู้ซื้อทั้งหมดในกลุ่ม นี้ได้แก่นิสิตนักศึกษา ข้าราชการในสถาบันการศึกษา กับอีก 1 รายที่เป็นข้าราชการนอก สังกัดสถาบันการศึกษา เรื่องนี้เป็นของธรรมดา เพราะหนังสือที่ขายโดยวิธีนี้จำนวนมาก เป็นหนังสือจำพวกสารานุกรม อุปกรณ์การเรียนภาษา และหนังสือจำพวกเดียวกันนี้ การขายแบบนี้ยังมีการตกลงพิเศษ เช่น การเข้าซื้อเพื่อให้ผู้ที่มีรายได้ประจำสามารถซื้อ หนังสือที่ค่อนข้างแพงได้

2. ประสิทธิภาพของวิธีการจำหน่าย จากตารางที่ 2 จะเห็นว่าลูกค้าส่วนใหญ่ (92.57 %) ที่มายังร้านขายหนังสือ เป็นผู้ซื้อหนังสืออยู่ตามปกติ ขณะที่เพียงส่วนน้อย (7.43 %) เท่านั้นที่เป็นเพียงผู้อาจจะซื้อ หากผู้ขายสามารถจัดการให้ลูกค้าไปยังร้านค้า ใดบ่อยและสะดวกขึ้น ย่อมคาดหมายได้ว่ายอดขายจะสูงขึ้น ตารางที่ 3 แสดงว่าจุดที่ ลูกค้ามักไปหา คือแผงขายหนังสือทั้งแผงชั่วคราวและแผงถาวรที่เข้าถึงได้ง่าย ตารางที่ 4 ชี้ให้เห็นว่า จำนวนครั้งที่ลูกค้าจะไปยังร้านขายหนังสือมาตรฐานและร้านหนังสือเล็ก ๆ น้อยกว่าครึ่งของจำนวนครั้งที่จะไปยังแหล่งขายหนังสือรูปแบบอื่น

ไม่น่าประหลาดใจว่าลูกค้าส่วนใหญ่จะซื้อหนังสือก็ต่อเมื่อได้เห็นหนังสือและเปิดอ่าน
ก่อนตามตารางที่ 5 ได้แสดงให้เห็นว่า 66.67 % ของลูกค้าซื้อหนังสือที่ไต่พบเห็นโดยตรง
ขณะที่เพียงหนึ่งในสามซื้อหนังสือโดยวิธีการอื่น ๆ ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่าการไต่พบเห็น
หนังสือโดยตรงเป็นหนึ่งในวิธีที่มีประสิทธิภาพที่สุดในการขายหนังสือ

3. การเผยแพร่ข่าวสารเกี่ยวกับหนังสือ วิธีหนึ่งที่จะช่วยให้ลูกค้าได้รู้เรื่องหนังสือ
ที่เขาสนใจ คือการส่งข่าวสารที่มีประโยชน์แก่เขาไปให้ ตารางที่ 6 ได้อธิบายถึงวิธีที่ลูกค้า
ยอมรับเพื่อได้ข่าวสารเกี่ยวกับหนังสือ การโฆษณาในหนังสือนิตยสาร หนังสือพิมพ์ จะให้
ประโยชน์แก่ลูกค้าจำนวนหนึ่ง ขณะที่ใบปลิวและรายการหนังสือจะให้ผลน้อยกว่า อย่างไรก็ตาม
การที่ไต่พบเห็นหนังสือโดยตรงเป็นวิธีที่ยอมรับกันมากที่สุด เป็นที่น่าสนใจที่ไต่พบว่า
ห้องสมุดก็เป็นแหล่งกระจายข่าวสารเกี่ยวกับหนังสือที่ดีแหล่งหนึ่ง โดยเฉพาะสำหรับผู้ซื้อที่เป็น
ผู้ใช้ห้องสมุด ทำให้เห็นได้ชัดว่านักศึกษาและข้าราชการในสถาบันการศึกษามีโอกาสดีกว่า
ผู้อื่นที่จะไปใช้ห้องสมุดที่มีคุณภาพดี นี่ก็เป็นเพียงการยืนยันถึงความพอใจของผู้ใช้ที่จะพบเห็น
หนังสือที่ต้องการโดยตรง

4. แนวโน้มและข้อเสนอแนะ มีดังต่อไปนี้

4.1 วิธีที่มีประสิทธิภาพที่สุดวิธีหนึ่งในการเผยแพร่หนังสือไปยังมวลชนส่วนใหญ่
คือโดยแผงขายหนังสือชั่วคราว เพราะจะทำให้ลูกค้าไต่พบเห็นหนังสือโดยตรง อย่างไรก็ตาม
แผงขายหนังสือโดยทั่วไปก็มีข้อเสียบางอย่างที่ควรจะต้องปรับปรุง ข้อแรก แผงขายหนังสือ
ส่วนใหญ่ทั้งในและนอกเขตกรุงเทพมหานครมักจะแสดงนิตยสารยอคนิยมและหนังสือปกอ่อนได้ใน
จำนวนจำกัดเท่านั้น ทางสำนักพิมพ์ควรจะสนับสนุนให้ช่วยเผยแพร่ตำราและสิ่งพิมพ์ทางวิชา-
ชีพตามแผงขายหนังสือเหล่านี้ การเลือกทำเลขายจำเป็นสำหรับจัดหนังสือให้เหมาะ
การศึกษาครั้งนี้บ่งชี้ว่าควรจะทำเช่นนั้น

4.2 การที่จะให้มวลชนหาหนังสือได้ง่าย ผู้พิมพ์และผู้ขายหนังสือควรได้รับ
การสนับสนุนให้เข้าร่วมในงานแสดงสินค้าต่าง ๆ ทั้งในกรุงเทพฯ และต่างจังหวัด สมาคม
ผู้จัดพิมพ์และผู้จำหน่ายหนังสือแห่งประเทศไทยควรมีข้อตกลงกับผู้จัดรายการแสดงสินค้า

เป็นการรณรงค์ให้มีร้านสำหรับผู้ขายหนังสือ โดยเก็บค่าเช่าในราคาต่ำกว่าอัตราปกติ ยิ่งกว่านั้น สำนักพิมพ์และผู้ขายหนังสือควรจะได้รับข่าวสารเรื่องการประชุมทางวิชาชีพ ของหน่วยงานใด ๆ หรือการประชุมประจำปี วิธีนี้จะช่วยให้ผู้พิมพ์และผู้จำหน่ายหนังสือได้ เผยแพร่ข่าวสารเรื่องหนังสือของตนแก่ลูกค้าได้อย่างเหมาะสม

4.3 สำหรับในประเทศไทย ห้องสมุดจะเป็นสถานที่พิเศษที่ไม่เหมาะสำหรับเด็กสำหรับการเผยแพร่หนังสือเพื่อขาย ผู้ใช้ห้องสมุดก็คือกลุ่มผู้รู้หนังสือที่เลือกสรรแล้ว ซึ่งมีความ- หิวกระหายในข่าวสารเป็นพิเศษ (ทั้งเพื่อแสวงหาความรู้ และเพื่อสันทนาการ) จากการ ไปเยือนห้องสมุดของมหาวิทยาลัยและวิทยาลัยจำนวนหนึ่งที่มีร้านขายหนังสือของตนเอง ได้พบว่า ร้านขายหนังสือที่มองเห็นได้ชัดเจนและมีการจัดตู้โชว์อย่างดีจะทำรายได้ดี มีห้องสมุดหลายแห่งที่จัดนิทรรศการในสัปดาห์ห้องสมุดแห่งชาติขึ้นในห้องสมุดของตน และ ได้เชิญผู้ขายหนังสือรวมทั้งร้านขายหนังสือของสถาบันของตนมาออกงานจำหน่ายในระหว่าง งานนั้นเป็นครั้งคราว วิธีการนี้จะให้ความพอใจแก่ผู้ใช้ห้องสมุด และผู้ซื้อหนังสือจำนวนมาก เป็นพิเศษ ผู้ขายหนังสือและผู้จัดพิมพ์เองก็ควรจะให้ความร่วมมือในความพยายามของ ห้องสมุด

4.4 โครงการ "วรรณกรรมนิทรรศการสำหรับเด็ก" ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทร- วิโรฒ ที่จัดดำเนินงานโดยคณะอาจารย์ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ มีวิธีการที่น่าสนใจใน การนำหนังสือไปสู่เด็ก ๆ คณะทำงานประกอบด้วยอาจารย์จากภาควิชา กับนักศึกษาที่กำลัง ศึกษาวิชาวรรณกรรมสำหรับเด็ก และวิชาการพิมพ์หนังสือ กิจกรรมที่จัดขึ้นค่อนข้างธรรมดา เช่น การจัดนิทรรศการหนังสือสำหรับเด็ก การเล่านิทาน การพูดเรื่องหนังสือ การแสดงหุ่น และเกมต่าง ๆ ที่คัดลอกมาจาก หรือเกี่ยวข้องกับหนังสือสำหรับเด็ก ทั้งเด็กและผู้ปกครอง จะมีโอกาสเปิดอ่านหนังสือที่นำมาจัดนิทรรศการ นอกจากนี้ยังมีหนังสือขาย หนังสือสำหรับเด็กที่คัดเลือกแล้วได้จัดไว้ขายแก่ผู้ที่ต้องการเป็นเจ้าของหนังสือนั้น ๆ ด้วย การขาย หนังสือนี้นี้จัดตามโครงการ "นิทรรศการด้วยขายด้วย" ซึ่งใช้เวลา 2 - 3 ชั่วโมง การขาย นี้เป็นเรื่องที่น่าสนใจมาก แต่ละครั้งจะขายหนังสือได้เงินถึง 4,000 - 5,000 บาท

กิจกรรมนี้ควรจะนำมาดัดแปลงให้สำนักพิมพ์และผู้จำหน่ายหนังสือใช้ เพื่อส่งเสริมการขายหนังสืออื่น ๆ ขอนแนะนำว่า การขายหนังสือในลักษณะเดียวกันสำหรับผู้ใหญ่ก็ควรจะมีการลองทำดูบ้าง ผู้พิมพ์และผู้จำหน่ายหนังสือส่วนใหญ่ควรให้การสนับสนุนความพยายามในลักษณะนี้ในเขตจังหวัดอื่น ๆ ด้วย

4.5 การเผยแพร่หนังสือแกมมวลชนในเขตกรุงเทพมหานคร ไม่เป็นปัญหาหนักเหมือนในเขตจังหวัดอื่น ๆ ดังนั้น งานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ เช่นที่จัดขึ้นในปี 2525 โดยสมาคมผู้จัดพิมพ์และผู้จำหน่ายหนังสือแห่งประเทศไทยจึงควรได้รับการสนับสนุนจากทั้งภาครัฐบาลและภาคเอกชน แม้งานในท้องถิ่นจะเล็กกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับงานที่จัดขึ้นในกรุงเทพฯ ก็ยังควรจะได้รับความช่วยเหลือในการดำเนินงานจากองค์กรต่าง ๆ เช่น ร้านขายหนังสือในท้องถิ่น องค์การรัฐบาล โรงเรียน วิทยาลัยและมหาวิทยาลัย สมาคมผู้จัดพิมพ์และผู้จำหน่ายหนังสือ และอื่น ๆ

4.6 ได้กล่าวไว้ในรายงานการศึกษาฉบับนี้แล้วว่า การขายหนังสือผ่านทางสโมสรหนังสือ และโดยการบอกรับเป็นสมาชิกนั้น ไม่ใช่วิธีการที่เข้าถึงลูกค้าทั่วไป อย่างไรก็ตาม วิธีนี้ก็ควรจะคงไว้ และควรจะมีการดำเนินการบางอย่างเพื่อกระตุ้นการสนับสนุนจากลูกค้า ลูกค้าส่วนใหญ่ต้องการให้แน่ใจว่า บริการที่เขาจะได้รับนั้นมีคุณภาพสูงและไว้วางใจได้ ดังนั้น การบริการก็ควรจะยึดหลักอันนี้ไว้ รวมทั้งความสม่ำเสมอและการเลือกหนังสืออย่างระมัดระวังเพื่อสนองแก่ลูกค้า สโมสรหนังสือ และบริการสมาชิกนั้นย่อมเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตที่อยู่ไกลออกไปอย่างไม่มีข้อสงสัย

เอกสารอ้างอิง

- ¹Barnett, Stanley A. and others. Developmental Book Activities and Needs in Thailand. New York: Wolf Management Services, for AID, 1967. p. 2.
- ²Unesco. Statistical Yearbook 1979-1980. Paris, 1980. p. 1011.
- Public Administrator's Diary 1983. Bangkok: Department of Interior,
- ⁴"Thailand," Bulletin of the Unesco Regional Office for Education in Asia and Oceania. 20: 260, June 1979.

⁵Barnett. loc.cit.

⁶"Unesco Regional Seminar on Commercial Factors Innovated in Mass Market Publishing, Singapore, 20-24 November 1978," Unesco Newsletter 21(1) : 11 January 1978.

⁷"Unesco Symposium to Study Ways of Publication of Books in the Various Languages of Multilingual Countries, Moscow and Alma Ata, 6-10 September 1976," Unesco Newsletter 19(1) : 3, January 1977.

⁸"The Conferences of Southeast Asian Publishers and Booksellers: Manila, 17-19 August 1980," Unesco Newsletter 23(2) : 3-5, April, 1981.

⁹"The Expert Meeting on Children's Books and Source Materials on Asian Culture : Bangkok, 6-10 July, 1981," Unesco Newsletter 23(4) : 7, October, 1981.

ภาคผนวก ก

ตารางที่ 1 ตัวอย่างของลูกคำแบ่งตามสถานภาพทางอาชีพ

	ผู้ชาย		ผู้หญิง		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
นิสิตนักศึกษา	49	15.17	66	20.43	115	35.60
ลูกจ้าง	15	4.64	14	4.33	29	8.97
ข้าราชการ (1)	25	7.74	79	24.46	104	32.20
ข้าราชการ (2)	20	6.19	32	9.91	52	16.10
แม่บ้าน	-	-	10	3.10	10	3.10
อื่น ๆ	7	2.17	6	1.86	13	4.03
รวมยอด	116	35.91	207	64.09	323	100.00

หมายเหตุ (1) หมายถึงข้าราชการในสังกัดสถาบันการศึกษา

(2) หมายถึงข้าราชการนอกสังกัดสถาบันการศึกษา

อื่น ๆ หมายถึง พ่อค้า ผู้ประกอบการ และผู้ไม่ระบุอาชีพ

ตารางที่ 2 ตัวอย่างลูกคาแบ่งตามสถานะทางการซื้อ

ลูกคา	ผู้ที่มาซื้อ		ผู้ที่ไม่ซื้อ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
นิสิตนักศึกษา	107	33.12	8	2.48
ลูกจ้าง	28	8.67	1	0.31
ข้าราชการ (1)	92	28.48	12	3.72
ข้าราชการ (2)	49	15.17	3	0.93
แม่บ้าน	10	3.10	-	-
อื่น ๆ	13	4.02	-	-
รวมยอด	299	92.57	24	7.43
		(323/ 100.00)		

หมายเหตุ ดูที่หมายเหตุภายใต้ตารางที่ 1

ตารางที่ 3 จุดขายที่ถูกคว่ำและไปหาซื้อ

ที่ขายหนังสือ	นิสิต นักศึกษา	ลูกจ้าง	ข้าราชการ(1)	ข้าราชการ(2)	แม่บ้าน	อื่น ๆ	รวม จำนวน	ร้อยละ
งานแสดงสินค้า	41	13	37	13	3	5	112	19.93
รถเข็นขายหนังสือ	25	14	25	8	6	2	80	14.23
งานนิทรรศการ	69	11	57	23	3	1	164	29.18
เซตมหาวิทยาลัย	45	7	28	7	-	-	87	15.48
สถานีรถประจำทาง และสถานีรถไฟ	23	20	47	18	6	5	119	21.18
รวมยอด							562	100.00

หมายเหตุ จำนวนรวมแสดงถึงจุดขายหนังสือที่ถูกคว่ำระบุว่าชอบไปซื้อหนังสือ ดังนั้นแต่ละคน
ก็อาจเลือกได้มากกว่า 1 คำตอบ

ตารางที่ 4 เปรียบเทียบจำนวนครั้งที่ไปตามร้านขายหนังสือขนาดมาตรฐาน และจุดขายหนังสืออื่น ๆ

ร้านขายและ จุดขายหนังสือ	นิสิต นักศึกษา	ลูกจ้าง	ข้าราชการ(1)	ข้าราชการ(2)	แม่บ้าน	อื่น ๆ	รวม จำนวน	ร้อยละ
ร้านขายหนังสือ								
มาตรฐาน	50	14	44	20	1	3	132	22.00
ร้านหนังสือขนาดเล็ก	53	11	41	20	4	2	131	21.83
ที่ขายหนังสืออื่น ๆ	126	44	104	44	10	9	337	56.17
รวมยอด							600	100.00

หมายเหตุ จุดขายหนังสืออื่น ๆ หมายถึง แผงขายหนังสือตามป้ายหยุดรถประจำทาง
ตลาดสด และ ที่ขายหนังสือแบบเกา

ตารางที่ 5 วิธีการที่ลูกค่านิยมใช้ในการซื้อหนังสือ

วิธีซื้อ	นิสิต นักศึกษา	ลูกจ้าง	ข้าราชการ(1)	ข้าราชการ(2)	แม่บ้าน	อื่น ๆ	รวม จำนวน	ร้อยละ
โดยเป็นสมาชิก	22	3	25	9	2	2	63	15.33
โดยการสั่งทางไปรษณีย์	20	3	16	7	-	1	47	11.43
โดยออกหาซื้อเอง	97	29	84	48	8	8	274	66.67
โดยผ่านทางตัวแทนจำหน่าย	10	-	16	1	-	-	27	6.57
						รวมยอด	411	100.00

ตารางที่ 6 วิธีการที่ลูกค้าได้รับข่าวสารเกี่ยวกับหนังสือ

วิธีการ	นิสิต นักศึกษา	ถูกจ้าง	ข้าราชการ(1)	ข้าราชการ(2)	แม่บ้าน	อื่น ๆ	รวม จำนวน	ร้อยละ
โฆษณาทางหนังสือ	22	8	32	11	1	2	76	12.32
โฆษณาทางนิตยสาร	31	9	21	6	3	3	73	11.83
โฆษณาทางหนังสือพิมพ์	25	6	22	8	4	3	68	11.02
แผ่นปลิว	13	4	12	-	1	-	30	4.86
รายชื่อหนังสือของ สำนักพิมพ์	11	2	13	7	1	-	34	5.51
ออกไปหาซื้อเอง	67	21	61	37	7	6	199	32.25
มีผู้บอกให้	24	10	21	7	-	2	64	10.37
โฆษณาทางโทรทัศน์	5	-	-	-	-	-	5	0.81
รู้จากห้องสมุด	33	2	28	5	-	-	68	11.02
						รวมยอด	617	100.00

ตารางที่ 7 ลักษณะของแหล่งขายหนังสือที่ไปสัมภาษณ์

ทำเลของแหล่งขาย	ลักษณะของสิ่งพิมพ์ที่ขาย						รวม
	ก	ข	ค	ง	จ	ฉ	
แผงขายหนังสือใกล้ตลาด	16	-	7	-	2	-	25
แผงใกล้ที่จอดรถประจำทาง	31	-	13	-	10	-	54
รถเข็นขายหนังสือ	14	-	2	-	5	-	21
แผงใกล้วิทยาลัยและมหาวิทยาลัย	2	1	2	4	2	-	11
ร้านจำหน่ายในงานนิทรรศการและงานแสดงสินค้า	-	1	3	-	1	-	5
แผงในสถานีรถประจำทางและสถานีรถไฟ	1	-	12	-	9	-	22
อื่น ๆ	5	1	7	-	1	2	16
รวม	69	3	46	4	30	2	154
ร้อยละ	44.80	1.95	29.87	2.60	19.48	1.30	100.00

หมายเหตุ

ก คือ เฉพาะนิตยสารฉบับใหม่

ข คือ หนังสือปกอ่อนฉบับใหม่

ค คือ นิตยสารและหนังสือ

ง คือ ตำรา คู่มือ แบบฝึกหัด

จ คือ หนังสือและนิตยสาร ทั้งฉบับเก่าและฉบับใหม่

ฉ คือ อื่น ๆ

ตารางที่ 8 วิธีการจำหน่ายจากสำนักพิมพ์ถึงจุดที่ขายหนังสือ

ทำเลของแหล่งขาย	วิธีการจำหน่าย					รวม
	ก	ข	ค	ง	จ	
แผงใกล้ตลาด	17	-	9	1	2	29
แผงใกล้ที่จอดรถประจำทาง	17	16	17	1	4	55
รถเข็นขายหนังสือ	1	15	5	-	-	21
แผงใกล้วิทยาลัยและมหาวิทยาลัย	4	-	2	-	5	11
ร้านจำหน่ายในงานนิทรรศการและงานแสดงสินค้า	1	2	-	-	2	5
แผงในสถานีรถประจำทางและสถานีรถไฟ	8	2	12	-	1	23
อื่น ๆ	8	1	4	1	3	17
รวม	56	36	49	3	17	161
ร้อยละ	34.78	22.36	30.44	1.86	10.56	100.00

หมายเหตุ ก คือ มีตัวแทนไปส่งตามจุดที่ขายหนังสือ
 ข คือ รับจากแหล่งจำหน่ายหนังสือ
 ค คือ ทั้ง ก และ ข
 ง คือ ซื้อจากลูกค้า (หนังสือเก่า)
 จ คือ รับจากสำนักพิมพ์โดยตรง

ตารางที่ 9 ประมาณค่าเป็นจำนวนเงินในการขายต่อวัน

ทำเลขของแหล่งขาย	ประมาณค่าเป็นเงินสดในการขายต่อวัน							รวม
	ก	ข	ค	ง	จ	ฉ	ช	
แผงใกล้ตลาด	5	11	4	4	1	-	-	25
แผงใกล้ที่จอดรถประจำทาง	11	27	7	3	2	1	2	53
รถเข็นขายหนังสือ	10	7	1	1	1	1	-	21
แผงใกล้วิทยาลัยและมหาวิทยาลัย	1	4	1	2	-	1	-	9
ร้านจำหน่ายในงานนิทรรศการและงานแสดงสินค้า	1	1	-	2	2	1	-	7
แผงในสถานีรถประจำทางและสถานีรถไฟ	-	3	3	2	5	6	4	23
อื่น ๆ	6	6	3	1	-	-	-	16
รวม	34	59	19	15	11	9	7	154
ร้อยละ	22.08	38.31	12.34	9.74	7.14	5.84	4.55	100.00

หมายเหตุ

ก คือ ตั้งแต่ 500 บาทลงมา

ข คือ ตั้งแต่ 501 ถึง 1000 บาท

ค คือ ตั้งแต่ 1001 ถึง 1500 บาท

ง คือ ตั้งแต่ 1501 ถึง 2000 บาท

จ คือ ตั้งแต่ 2001 ถึง 2500 บาท

ฉ คือ ตั้งแต่ 2501 ถึง 3000 บาท

ช คือ ตั้งแต่ 3001 ถึง 3500 บาท

ตารางที่ 10 ระยะเวลาในการขายของแต่ละแห่ง

ทำเลของแหล่งขาย	ระยะเวลาขาย						รวม
	ก	ข	ค	ง	จ	ฉ	
แผงใกล้ตลาด	3	5	3	6	6	2	25
แผงใกล้ที่จอดรถประจำทาง	7	12	15	9	6	4	53
รถเข็นขายหนังสือ	1	9	9	2	-	-	21
แผงใกล้วิทยาลัยและมหาวิทยาลัย	2	1	2	4	2	-	11
ร้านจำหน่ายในงานนิทรรศการและงานแสดงสินค้า	3	1	1	-	-	-	5
แผงในสถานีรถประจำทางและสถานีรถไฟ	-	-	9	8	3	3	23
อื่น ๆ	2	2	1	3	4	4	16
รวม	18	30	40	32	21	13	154
ร้อยละ	11.69	19.48	25.97	20.78	13.64	8.44	100.00

หมายเหตุ

- ก. คือ น้อยกว่า 1 ปี
 ข. คือ มากกว่า 1 ปี แต่ไม่เกิน 2 ปี
 ค. คือ มากกว่า 2 ปี แต่ไม่เกิน 3 ปี
 ง. คือ มากกว่า 3 ปี แต่ไม่เกิน 4 ปี
 จ. คือ มากกว่า 4 ปี แต่ไม่เกิน 5 ปี
 ฉ. คือ มากกว่า 5 ปี

ภาคผนวก ข

แบบสอบถามสำหรับการสัมภาษณ์ ชุดที่ 1

ผู้อ่าน/ลูกคา

(0) เพศ _____ ชาย _____ หญิง _____

(1) อาชีพ

_____ นักเรียน นิสิต นักศึกษา

_____ ลูกจ้าง

_____ แม่บ้าน

_____ ผู้ประกอบการ

_____ พ่อค้า

_____ ข้าราชการ (ในสังกัดสถาบันการศึกษา)

_____ อื่น ๆ (โปรดระบุ)

_____ ข้าราชการ (ไม่สังกัดสถาบันการศึกษา)

(2) คุณซื้อหนังสือ นิตยสาร เพื่ออ่านเองหรือ?

_____ ใช่

_____ ไม่ใช่

(3) ถ้าใช่ คุณชอบซื้อหนังสือโดยวิธีใด

_____ เป็นสมาชิกสโมสรนักอ่าน เป็นสมาชิคนิตยสาร

_____ สั่งทางไปรษณีย์

_____ ซื้อเมื่อไปอยู่ที่ร้านขายเองเท่านั้น

_____ ซื้อจากผู้แทนขายหนังสือ

_____ อื่น ๆ (โปรดระบุ)

(4) นอกจากการซื้อหนังสือโดยวิธีการที่ระบุข้างต้น คุณมักจะซื้อหนังสือ/นิตยสารจากที่ใดอีก

_____ ร้านมาตรฐาน (เช่น เฉลิมนิจ ดวงกมล โอเคเอ็นสโตร)

_____ ร้านหนังสือเล็ก ๆ ใกล้บ้าน

_____ ร้านหนังสือใกล้บ้านหรือตามทางผ่าน

_____ ร้านหนังสือใกล้/ใน ห้างสรรพสินค้า ตลาด ที่จอดรถประจำทาง

_____ ร้านขายหนังสือเก่า เช่นที่สนามหลวง

_____ อื่น ๆ (โปรดระบุ)

(5) คุณรู้เรื่องหนังสือที่ถูกต้องการซื้อได้อย่างไร

_____ จากโฆษณาในหนังสืออื่น

_____ จากโฆษณาตามนิตยสาร

_____ จากโฆษณาในหนังสือพิมพ์

_____ จากแผ่นปลิวโฆษณา

_____ จากรายชื่อหนังสือของสำนักพิมพ์

_____ รู้เมื่อไปดูตามร้านขายหนังสือ

_____ รู้จากห้องสมุด

_____ มีคนบอก

_____ อื่น ๆ (โปรดระบุ)

(6) ที่ขายหนังสือต่อไปนี้ ทำให้คุณอยากซื้อหนังสือหรือไม่ หากใช่ โปรดระบุ

_____ ร้านขายหนังสือในงานแสดงสินค้า

_____ ร้านขายหนังสือตามงานนิทรรศการต่าง ๆ

_____ รถเข็นขายหนังสือ

_____ ร้านหนังสือใน/ใกล้วิทยาลัยและมหาวิทยาลัย

_____ ร้านหนังสือใน/ใกล้สถานีรถประจำทางและสถานีรถไฟ

_____ อื่น ๆ (โปรดระบุ)

(7) ข้อเสนอแนะอื่น ๆ (ถ้ามี)

.....
.....
.....

แบบสอบถามสำหรับการสัมภาษณ์ ชุดที่ 2

ผู้ชาย/ที่ขายหนังสือ

(1) ลักษณะของที่ขายหนังสือ

- ☐ ร้านหนังสือใกล้ตลาด ห้างสรรพสินค้า
- ☐ ร้านหนังสือที่ใกล้ที่จอดรถประจำทาง
- ☐ รถเข็นขายหนังสือ
- ☐ ร้านหนังสือใกล้/ภายในวิทยาลัยและมหาวิทยาลัย
- ☐ ร้านขายหนังสือในงานนิทรรศการ
- ☐ ร้านขายหนังสือในงานแสดงสินค้า
- ☐ ร้านหนังสือใกล้/ภายในสถานีรถประจำทาง หรือสถานีรถไฟ
- ☐ อื่น ๆ (โปรดระบุ)

(2) ประเภทของสิ่งพิมพ์ที่แสดงไว้

- ☐ นิตยสารฉบับใหม่
- ☐ หนังสือปกอ่อนใหม่ ๆ
- ☐ ทั้งนิตยสารและหนังสือปกอ่อนฉบับใหม่
- ☐ ตำรา คู่มือ แบบฝึกหัด
- ☐ หนังสือ/นิตยสารทั้งฉบับเก่าและฉบับใหม่
- ☐ อื่น ๆ (โปรดระบุ)

(3) ที่ขายหนังสือได้รับสิ่งพิมพ์มาอย่างไร

- ☐ ตัวแทนจำหน่ายนำมาส่ง
- ☐ ไปรับจากสำนักงานตัวแทนจำหน่าย
- ☐ ทั้ง 2 กรณีที่กล่าวมาแล้ว

(3) ที่ขายหนังสือได้รับสิ่งพิมพ์มาอย่างไร (ต่อ)

_____ ซื้อหนังสือเก่าจากลูกค้า

_____ ไปรับจากสำนักพิมพ์

_____ อื่น ๆ (โปรดระบุ)

(4) ยอดขายต่อวัน

_____ ต่ำกว่า 500 บาท

_____ 501 - 1000 บาท

_____ 1001 - 1500 บาท

_____ 1501 - 2000 บาท

_____ 2001 - 2500 บาท

_____ 2501 - 3000 บาท

_____ 3001 - 3500 บาท

_____ 3501 - 4000 บาท

_____ 4001 - 4500 บาท

_____ 4501 - 5000 บาท

_____ สูงกว่า 5000 บาท (โปรดระบุ)

(5) คุณขายหนังสืออย่างนี้มานานเท่าไรแล้ว

_____ ไม่เกิน 1 ปี

_____ เกิน 1 ปีแต่ไม่เกิน 2 ปี

_____ เกิน 2 ปีแต่ไม่เกิน 3 ปี

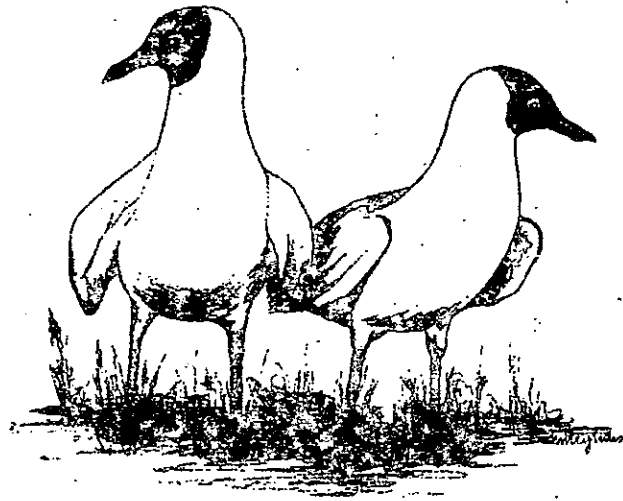
_____ เกิน 3 ปีแต่ไม่เกิน 4 ปี

_____ เกิน 4 ปีแต่ไม่เกิน 5 ปี

_____ เกินกว่า 5 ปี (โปรดระบุ)

(6) ความคิดเห็นหรือข้อสังเกตอื่น ๆ (ถ้ามี)

.....

การค้นหาค้นหาข้อมูลทางสายและการยืมระหว่าง
ห้องสมุด

โดย ตีนา รูส
พงศ์ศักดิ์ สังขัญญ์ แผล

ในด้านการเปลี่ยนแปลงของการบริการสารนิเทศในห้องสมุดประชาชน ได้เริ่มตั้งแต่
มีการจัดซื้อคอมพิวเตอร์เข้ามาในห้องสมุด ระบบโครงข่ายงานตามสายของข้อมูลสามารถ
ที่จะขยายขอบเขตของทรัพยากรได้มากมาย และปัจจุบันห้องสมุดสามารถที่จะระบุและ
เตรียมการของสารนิเทศได้หลายรูปแบบมากกว่าในอดีต Judy Napier ซึ่งทำงานทาง
ด้านการค้นหาสารนิเทศที่ Schaumburg Township ณ ห้องสมุดประชาชนอินนิลอยส์

แปลจาก Tina Roose. "Online Searches & Interlibrary loan,"
Library Journal 109 : 1, April, 1984.

** พงศ์ศักดิ์ สังขัญญ์ อาจารย์โรงเรียนบ้านมะกอกหวาน ตำบลมะกอกหวาน
อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี รหัสไปรษณีย์ 15230

ได้กล่าวว่า "ปัจจุบันนี้เราสามารถให้สารนิเทศแก่ประชาชนได้อย่างไม่เคยมีมาก่อน" บางอย่างในสารนิเทศในอดีตสามารถจะใช้ประโยชน์ได้ก็เฉพาะในรูปแบบของสิ่งพิมพ์ แต่เรื่องราวต่าง ๆ ในสิ่งพิมพ์ ... ก็ไม่เป็นปัจจุบัน ตัวอย่างในการใช้ Electronic Yellow Pages (EYP) ที่ Schaumburg ก็สามารถที่จะให้ผู้ใช้สามารถรับฟังได้ ซึ่งผู้ฟังอาจจะเป็นผู้ขายส่ง พ่อค้าขายปลีก หัตถแพทย์ หรือนักกฎหมาย เป็นต้น ระบบในการใช้ของ EYP ทำให้พบรายการผลิตสินค้าของอินเทลยี่ห้อใหม่ ๆ ล่าสุดให้แก่ผู้ใช้ของห้องสมุดประชาชน ล่าสุดคือในด้านการค้นหาของฐานข้อมูลเกี่ยวกับการกีฬาเพื่อที่จะตามทันเอกสารวัสดุการเล่นฟุตบอล หรือกีฬาต่างอื่น ๆ ของสารนิเทศที่ไม่เคยมีมาก่อน

บางแห่งของฐานข้อมูลจะไม่มีเอกสารสิ่งพิมพ์เป็นสิ่งสำคัญ แต่จะมีเอกสารสิ่งพิมพ์อยู่บ้าง Napier กล่าวว่า "มีลักษณะที่สามารถเข้าใจและเป็นปัจจุบันได้น้อย" ฐานข้อมูลอื่น ๆ สามารถนำไปใช้ในวงกว้างหรือในวงการเฉพาะห้องสมุด สิ่งสำคัญที่ห้องสมุดจะต้องเข้าถึงระบบโครงข่ายงานตามสายของฐานข้อมูลในการที่จะขยายขอบเขตให้มากเกี่ยวกับเครื่องมือรับส่งข้อมูลของท้องถิ่นตลอดไปจนถึงระบบหรือข่ายงาน ในด้านความหมายนั้นการค้นหาข้อมูลทางสายจะต้องเป็นประชาธิปไตย ในปัจจุบันนี้ห้องสมุดก็สามารถที่จะอำนวยความสะดวกแก่ผู้ใช้เช่นเดียวกับห้องสมุดประชาชนใหญ่ ๆ ในเมืองที่มีทรัพยากรและคอมพิวเตอร์

ห ล ก บ ริ ก า ร ต า ม ท ว า ม ต อ ง ก า ร

ตั้งแต่เริ่มมีทรัพยากรด้านสารนิเทศมาจนถึงปัจจุบัน ผู้ใช้สารนิเทศสามารถใช้ประโยชน์ได้ตามความต้องการเป็นส่วนใหญ่ แต่ยังมีห้องสมุดประชาชนบางแห่งไม่มีสารนิเทศที่จะให้บริการแก่ผู้ใช้ในทุกสาขาวิชา ทั้งนี้เนื่องจากครรชนีของสิ่งพิมพ์บางชนิดมีราคาแพงหรือไม่ก็ไม่มีความสะดวกจะซื้อครรชนีบางรายการ เช่น ครรชนีทางด้านธุรกิจ หรือการแพทย์ PAIS หรือ Magazine Index ห้องสมุดที่มีเงินหรือมีคอมพิวเตอร์จะเก็บ

สารนิเทศไว้ในเครื่องจักรเป็นจำนวนมากมาย ผู้ใช้สามารถกดแป้น (keyboard) เพื่อ
ค้นสารนิเทศได้ตามต้องการ โดยไม่ต้องเสียเวลาในการเรียงลำดับ ทำรายการ คิดป้าย
จำแนก จัดชั้น นึ่ง และทำความสะอาด เป็นต้น ดังนั้นเทคโนโลยีสมัยใหม่จึงนำความทันสมัย
มาสู่วงการห้องสมุดประชาชน จนทำให้เกิดการปฏิบัติการให้บริการต่อผู้ใช้ห้องสมุดอย่างกว้าง-
ขวาง

ในด้านการเปลี่ยนแปลงนี้ทำให้ห้องสมุดประชาชนมีความสำคัญเท่าเทียมกัน
โดยเฉพาะในช่วงแรกสามารถที่จะเตรียมการสิ่งทำ ในการจัดทำสารนิเทศบริการให้แก่
ผู้ใช้ และก่อให้เกิดผลไปจนถึงฐานข้อมูลคอมพิวเตอร์ ห้องสมุดเฉพาะก็มีการเตรียมสิ่งทำ
สำหรับบริการแก่ผู้ใช้ด้วยเทคโนโลยีสมัยใหม่เช่นกัน

คอมพิวเตอร์ที่นำมาใช้กับงานวารสาร

ฐานข้อมูลของคอมพิวเตอร์มีความสามารถที่จะขยายไปใช้ประโยชน์กับงานบรรณ
วารสาร มีวารสารหลายชื่อเรื่องที่บันทึกครีกลงในคอมพิวเตอร์ โดยผู้ใช้สามารถใช้
บริการ online ซึ่งจะช่วยให้ผู้ใช้ค้นหาสารนิเทศได้สะดวกและรวดเร็ว ในการค้นหา
สารนิเทศนั้นสามารถที่จะค้นได้อย่างอิสระเสรี และสามารถค้นพบวัสดุที่ต้องการอย่าง-
รวดเร็ว การค้นหาข้อมูลแบบนี้จึงเป็นที่ต้องการของผู้ใช้

การส่งมอบเอกสาร

เมื่อผู้ใช้ค้นสารนิเทศได้แล้ว ก็แจ้งให้ห้องสมุดถ่ายเอกสารหรือยืมได้ทันที ถ้าหาก
ในห้องสมุดที่ตนไปใช้บริการไม่มีก็สามารถที่จะไปขอยืมจากห้องสมุดอื่น ๆ ได้ ในการค้น
ข้อมูลทางสาย จะให้รายละเอียดเกี่ยวกับบรรณานุกรม หรืออาจมีสาระสังเขปบอกให้ทราบ
ด้วย เป็นต้น

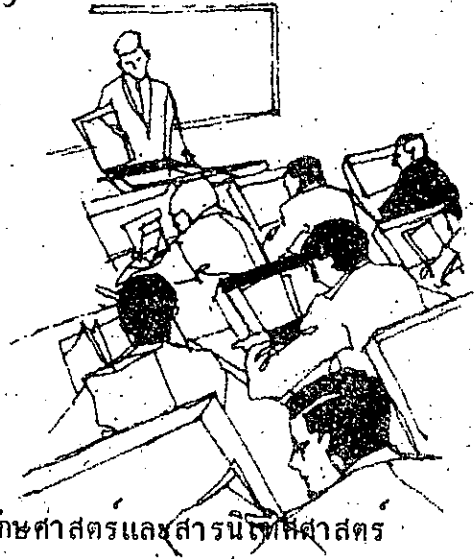
มีฐานข้อมูลเป็นจำนวนมากที่จัดเก็บสถิติด้านต่าง ๆ เช่น สถิติทางด้านอุตสาหกรรม เกี่ยวกับจำนวนน้ำมันที่ผลิตขึ้นในแต่ละประเทศ หรือปริมาณในการผลิตและการดื่มไวน์ของชาวอเมริกัน เป็นต้น สถิติดังกล่าวจะเป็นสถิติปัจจุบัน

ก า ร ยี้ ม ร ะ ห ว า ง ห อ ง ส มุ ต

การค้นหาสารนิเทศด้วยคอมพิวเตอร์ มีผลให้สามารถขยายด้านการยืมระหว่างห้องสมุด อย่างไรก็ตามยังมีห้องสมุดประชาชนบางแห่งไม่สามารถให้บริการได้ตามความเป็นจริง การขยายการยืมระหว่างห้องสมุดทำให้การทำงานด้านการพิมพ์ออฟเซตลดน้อยลงซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการลดลงของหนังสืออ้างอิงหรือกรณีที่ห้องสมุดต้องการไว้บริการผู้ใช้ตั้งแต่มีการเริ่มค้นหาสารนิเทศทางสาย ห้องสมุดก็ได้รับการให้บริการถึงบทความในวารสารที่ต้องการถึง 60 บทความต่อเดือน ซึ่งก่อนหน้านี้ได้รับเพียง 20-30 บทความเท่านั้น การขยายระบบการค้นหาสารนิเทศทางสายทำให้ห้องสมุดวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยเหมือนได้อยู่ใกล้เคียงกัน การค้นหาเนื้อหาทางสายนับเป็นความต้องการของผู้ใช้อย่างแท้จริงมากกว่าที่จะต้องมาค้นหาด้วยมือ ด้วยเหตุนี้จึงเกิดมีบรรณานุกรมออกมาโดยวิธีการค้นหาสารนิเทศทางสายเช่นเดียวกับรายชื่อหนังสือหรือบทความที่เป็นสิ่งพิมพ์สำหรับผู้ใช้ตามความต้องการ ถ้าหากรวมถึงสาระสังเขปด้วยผู้ใช้ก็สามารถบอกถึงสาระสังเขปที่ใช้ประโยชน์และเป็นที่ต้องการอย่างแท้จริง และบางครั้งสารนิเทศก็มีอยู่ในตัวสาระสังเขปด้วย

บ่อยครั้งที่ผู้ใช้ห้องสมุดประชาชนมีความต้องการหนังสือ หรือบทความมาอ้างอิงในด้านเอกสารสิ่งพิมพ์ โดยคิดว่าอาจจะมีสารนิเทศบางอย่างที่ต้องการ ระบบการค้นหาสารนิเทศทางสายจึงเป็นเหตุให้ทั้งบรรณารักษ์และผู้ใช้ลดการคาดคะเนถึงเอกสารที่จะใช้เกี่ยวข้องกับกระบวนการยืมระหว่างห้องสมุด

ไม่ว่าการค้นหาสารนิเทศด้วยคอมพิวเตอร์จะขยายขึ้นหรือลดลงก็ตาม แต่ทาง
ด้านความต้องการยืมระหว่างห้องสมุดในห้องสมุดเฉพาะก็ยังไม่ชัดเจน สำหรับห้องสมุด
ประชาชนนั้นมีความชัดเจนและมีโอกาสดีกว่าในการเข้าถึงสารนิเทศได้อย่างละเอียดลออ
ถูกต้อง การปรับปรุงการเข้าถึงด้วยอิเล็กทรอนิกส์ทำให้ผู้ใช้พอใจมาก ไม่ว่าจะเป็น
การเตรียมสารนิเทศหรือการยืมระหว่างห้องสมุด ความชัดเจนนี้ส่งผลถึงการเพิ่มขยาย
ในการใช้ให้เกิดประโยชน์ ซึ่งมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงใหม่ ๆ ในด้านความจำเป็น
และความต้องการของผู้ใช้ที่มีต่อห้องสมุดประชาชน

ก้าวไปข้างหน้ากับการศึกษาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์

เจลิยว พันธุ์สีดา

ในโลกปัจจุบันสถาบันห้องสมุดได้พัฒนาไปสู่การนำเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาใช้ในการดำเนินงานห้องสมุด ฝ่ายจัดการเรียนการสอนคือภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ตระหนักในเรื่องนี้เป็นอย่างมาก จึงจำเป็นต้องคิดเตรียมบุคลากรยุคใหม่ที่มีความสามารถในการใช้และเข้าใจเทคโนโลยีใหม่ ๆ ให้แก่สถาบันดังกล่าว ดังนั้นในปี 2528 ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ และบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้เสนอหลักสูตรชื่อว่า "หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์เจลิยว พันธุ์สีดา พ.ม. กศ.บ.,อ.ม. (บรรณารักษศาสตร์) หัวหน้าภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

บรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ (หลักสูตรเปิดใหม่ พ.ศ. 2529" ต่อทบวงมหาวิทยาลัยเพื่อให้ความเห็นชอบและพร้อมที่จะเปิดทำการสอนได้ตั้งแต่ปีการศึกษา 2529 เป็นต้นไป ในแคววงนำมาเกริ่นไว้เพื่อให้ผู้สนใจที่จะเข้าศึกษาต่อในหลักสูตรนี้ติดตามความเคลื่อนไหวและเตรียมตัวให้พร้อมเมื่อหลักสูตรได้รับความเห็นชอบจากทบวงมหาวิทยาลัยแล้วจะได้มาสมัครสอบคัดเลือกได้ทันที หลักสูตรใหม่ที่จะเปิดสอนในปีการศึกษา 2529 นั้น ผู้เรียนจะต้องเรียนคอมพิวเตอร์และสารนิเทศศาสตร์ด้วย สำหรับในที่นี้จะขอเสนอรายละเอียดโดยย่อของหลักสูตรเพียง 2 ประการ คือ วัตถุประสงค์ และโครงสร้างของหลักสูตร ดังต่อไปนี้

วัตถุประสงค์

1. เพื่อสร้างผู้นำในด้านบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์
2. เพื่อสร้างผู้เชี่ยวชาญพัฒนาเทคนิคในทางบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์

โครงสร้างของหลักสูตร

1. วิชาบังคับ	19	หน่วยกิต
2. วิชาเอกเลือก	10	หน่วยกิต
3. วิชาเลือกเสรีไม่น้อยกว่า	5	หน่วยกิต
4. วิทยานิพนธ์	6	หน่วยกิต
<u>รวมตลอดหลักสูตร</u>		<u>40 หน่วยกิต</u>